

Violeta Zabarauskaite-Salame

Internasjonalt sosialt arbeid og andregjøring

Masteroppgave i Sosialt arbeid

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for Samfunnsfag

Sammendrag

Dette masterprosjektet handler om internasjonalt sosialt arbeid og andregjøring. Målet er å forstå og se nærmere på hvilke prosesser i internasjonalt sosialt arbeid som fører til andregjøring. Studien har en kvalitativ design. Intervjuene ble gjennomført i Sør-Libanon, der FN har hatt sine fredsbevarende styrker siden 1978. Ved siden av fredsbevaringsarbeid utfører de også sosialbistand for lokalbefolkningen.

Funnene viser at FNs tilstedeværelse har stor betydning for lokalbefolkningen, men etter mer enn 30 års tilstedeværelse har sosialhjelp, kontakt og kommunikasjon med lokalbefolkningen endret sin form. Analysen viste to tidspareller: fortid og nåtid. Fortiden beskrives som målrettet bistandsarbeid og bevaring av nærrelasjon med befolkningen, som føler seg viktig og verdsatt. FN-styrkene og befolkningen blir oppfattet som en enhet. Men i nåtid har globale politiske hendelser og utbredt negativt bilde av Midtøsten ført til strengere sikkerhetskrav for FN-styrkene. I tillegg har endring av bataljonenes posisjoner og måter å gi bistand på skapt avstand og begrenset kommunikasjonen mellom soldatene og befolkningen.

Ifølge informantene opplever befolkningen at avstanden mellom dem og soldatene har økt. Soldatene kjenner ikke deres problemer og hverdagsliv; noe som fremmer andregjøring. Direkte kontakt og kommunikasjon er en av de viktigste faktorene i relasjonen mellom befolkningen og FN-styrker. Enkle hverdagslige aktiviteter som kaffedriking, småprat, middagsspising og felles festfeiring skaper muligheter til å bli bedre kjent med hverandre. Befolkningens behov blir tydeligere og målrettet sosialbistand blir enklere å gi. Et slikt tap av forhold fremmer avstand og andregjøring, og samtidig påvirker gjennomføring av sosialarbeid.

Summary

This master thesis is about international social work and othering. The main objective of the current study is to gain a better and deeper understanding of the different practices in the social work that can lead to othering. The study has a qualitative design and interviews were conducted in South Lebanon, where the UN had its peacekeepers since 1978. In addition to the peacekeeping work the UN had perform social work for the local people.

Results showed that UN presence in south Lebanon is important for the local people, but after more than 30 years has social contact and communication with the locals changed their form.

My analysis separate between two time points: past and present. Past described as structured, oriented development work and preservation of close relations with the locals, who felt important and appreciated. UN forces and the population were perceived as a unit. While the present has been influenced by the widespread of the negative image of the Middle East as part of a series of global political events. This led to stricter safety requirements for UN forces. Furthermore, changing the battalion position and ways to provide assistance increased distance and limited communication between the soldiers and the population.

According to the informants soldiers do not have direct communication with the locals and therefore they do not know their problems and everyday life; which promotes othering. Direct communication is one of the most important factors in the relationship between the locals and UN forces. Simple everyday activities such as drinking coffee, small talk, dinner eating and communal feast celebration creates opportunities to get to know each other better. Population's needs become clearer and targeted social assistance is easier to give. Such a loss of relationship promotes distance and othering; in addition to that it has a big effect on the implementation of social work.

Forord

Først vil jeg takke Høgskolen i Oslo og Akershus for muligheten til å studere til master i sosialt arbeid. Studiene gav meg dypere kunnskap, bedre forståelse og en mulighet til å komme meg videre i livet som dyktig sosialarbeider.

Jeg var veldig heldig som fikk Nicole Hennem til veileder. Hun *ledet min vei* gjennom hele masterskivingen. Gjennom gode råd, tankedeling og innsikter lot hun meg ikke gå vill i skriveprosessen, men hjalp meg til å oppfatte, analysere og diskutere mitt valgte tema. Tusen takk.

En stor takk til Randi O. Johansen og broren min Juozas som sørget for at mine tanker og teksten ble løftet til akademisk nivå. Hele skriveprosessen var ikke bare en lærerik erfaring med tanke på tematikk og faglig innhold, men også et framskritt i språkets utvikling.

Min kjære mann og mammaen min støttet meg i de vanskeligste minutter da jeg var nær ved å gi opp min oppgave.

Sist, men ikke minst, takk til min tolk Salma Salame og mine informanter. De var fantastiske mennesker med sine erfaringer og fortellinger som ga meg mulighet til å fordype meg i andregjøringfenomenet, som er veldig relevant i dagens globaliserte verden.

Innhold

Sammendrag	1
Summery	2
Forord	3
1. Innledning	6
Bakgrunn for valg av temaet	6
Internasjonalt sosialt arbeid	8
Fakta om Libanon	11
Bakgrunn for FNs fredsbevarende styrker i Sør-Libanon	12
Hvorfor Libanon?	13
2. Teoretisk tilnærming: Vi og De	15
Hva er <i>andregjøring</i> ?.....	15
Stereotyper	17
Diskriminering og rasisme	19
Edvard Saids perspektiv.....	21
Fra andregjøring til forståelse og samhold.....	24
Samfunnsarbeid.....	26
3. Metodeutvalg og design	28
Valg av metode.....	28
Kvalitativ forskningsintervju.....	28
Planlegging av studien	29
Tolkerens rolle	30
Observasjoner.....	31

Utvalgskriterier.....	32
Utvalg og rekruttering av informanter.....	33
Gjennomføring av intervjuer.....	33
Etiske aspekter i forskningen.....	34
Analysestrategi	35
Intervjufremstilling i teksten.....	36
4. Analyse	37
Hvorfor er UNIFIL her?.....	37
FNs internasjonale sosialt arbeid i praksis.....	42
Før FN styrker og oss betydde ”Vi”.....	44
Nå er vi bare ”De andre”.....	48
Hva har skjedd?.....	51
Hva om UNIFIL forlater landet?.....	54
5. Konklusjon	56
Andregjøring i globalt perspektiv	56
Andregjøring i historisk perspektiv	58
Internasjonalt sosialt arbeid og andregjøringsproblematikken.....	59
Andregjøringens påvirkning av individet.....	60
6. Litteraturliste.....	63

1. Innledning

Målet for denne studien er å forstå og se nærmere på praksis av internasjonalt sosialt arbeid, et relevant tema i dagens sosiale kommunikasjon mellom mennesker fra forskjellige land, kulturer og sosiale nivåer. Jeg ønsker å se nærmere på hvilke prosesser i internasjonalt sosialt arbeid som fører til andregjøring og hvordan det påvirker dem som føler seg andregjort.

Forskningen ble gjennomført i Sør-Libanon hvor FNs fredsbevarende styrker har hatt sine bataljoner siden 1978 for å opprettholde fred og stabilitet i dette urolige området. Selv om hovedsatsingsområdet til FN er fredsbevaring og konfliktløsning, viser forskning at organisasjonen har oppnådd bedre resultater på den sosiale verdens arena (Hovi og Underdal 2000). FN har forpliktelser både for å sikre fred, utrydde fattigdom og forbedre levekår for folk rundt i verden (Healy 2001, 288). Derfor har jeg sett på FNs sosiale aktiviteter i Sør-Libanon fra et internasjonalt sosialt arbeids perspektiv.

- Bakgrunn for valg av temaet

Verden endrer seg raskt både politisk, økonomisk og sosialt. En sterk drivkraft til dette er globalisering som påvirker mennesker over hele verden. Det har vært mye diskusjon om globaliseringens positive og negative sider og hvilke konsekvenser denne prosessen har for menneskeheten.

Fattigdom er en av våre største utfordringer i denne globale verden. Nesten halvparten av befolkningen på jorda lever i absolutt fattigdom¹, 45,2 prosent er på flukt på grunn av krig, konflikter, naturkatastrofer og nød². Omtrent 80 prosent av befolkningen i verden bor i utviklingsland og disse landene disponerer bare 20 prosent av verdens finansielle ressurser. I et globalt perspektiv skaper dette stor ubalanse i maktforholdene i verden. Store økonomiske og sosiale forskjeller er den viktigste årsaken til alvorlige konflikter som kan påvirke alle mennesker (Døhlle, Askeland 2006, 18). Konsekvenser av globale problemer kan vi kjenne lokalt gjennom økt migrasjon, asylsøkere og flyktninger, kulturelle konflikter og terrorisme (Payne, Askeland 2008, 4). Dette skaper andre problemer på lokalt nivå. Derfor er det et

¹ <http://snl.no/fattigdom> (08.01.2014)

² <http://www.fn.no/Aktuelt/Kalender/Verdens-dag-for-flyktninger> (08.01.2014)

internasjonalt ansvar og mål å arbeide for at disse ulikheter og maktubalanser blir utjevnet. I den sammenhengen er internasjonalt sosialt arbeid et viktig redskap.

Men selv om internasjonalt sosialt arbeid spiller en viktig rolle, får dette arbeidet mye kritikk for at innsats på andres arena ikke gir de resultatene som er forventet. Faglitteratur (Razak 2012, Dominelli 2012, Payne 2012) retter fokus på de prosessene som hindrer dialog og vellykket samarbeid mellom vesten og andre land. Mangel på tverrkulturell forståelse, bevissthet om situasjonen for de mest utsatte og interkulturell følsomhet kan ubevisst føre til overdominering og andregjøring av mennesker som vestlige arbeidere jobber med i andre land. Til tross for edle mål gir ikke samarbeidet forventet resultat og fører til misnøye både for praktikere og for de som skulle få hjelpen.

Teoretiske og historiske diskurser om rase har enorme konsekvenser for internasjonalt sosialt arbeid. Praktikere er som oftest mest opptatt av å implementere forskjellige utviklingsprosjekter og tar ikke hensyn til rasismen og andregjøringen. Ofte er hvite mennesker ikke bevisst rasismen fordi de sjelden opplever den og vanligvis er plassert på øverste hylle i rasehierarkiet. Slik oppførsel kan bli tolket som om de vestlige eksperter kommer for å lære dem hvordan livet skal være. Derfor oppstår det mange problemer i kommunikasjonen mellom vestlige arbeidere og lokalbefolkning. Dette fører til vanskeligheter for et vellykket samarbeid mellom Vest og Sør/Øst (Razak 2012, 714-718).

I internasjonalt sosialt arbeid er det en vanlig oppfatning at de som reiser for å jobbe i ulandet har ervervet seg økt forståelse for hvordan man skal oppføre seg og jobbe med mennesker fra andre kulturer. Men slike holdninger bekreftes ikke i virkeligheten. Bevisst eller ubevisst andregjøring påvirker arbeidet i høy grad, slik at det kan bli en relevant årsak til hindring av implementering av målene som internasjonalt sosialt arbeid er satt til å utføre (ibid).

Med denne oppgaven vil jeg se nærmere på praksis av internasjonalt sosialt arbeid (drevet av FNs fredsbevarende styrker) for å forstå hvilke prosesser som bevisst eller ubevisst skiller mennesker i *oss* og *de andre*? Hvordan føler bistandsmottakerne seg når de opplever seg andregjort og hva vil etter deres mening kunne skape mer forståelse mellom de som utfører sosialt arbeid og lokalbefolkningen? Dermed handler andregjøring ikke bare om de andre, men også om oss selv (Dervin 2011, 7).

Problemstilling

Hvilke prosesser fører til andregjøring i praksis av internasjonalt sosialt arbeid?

- **Internasjonalt sosialt arbeid**

Hva er Internasjonalt sosialt arbeid?

Sosialt arbeid i større eller mindre grad har alltid vært internasjonalt (Payne og Askeland 2008, 1). Begrepet Internasjonalt sosialt arbeid antyder tverrnasjonalt arbeid som baseres på gjensidighet og samarbeid. Sosialarbeidere kan kalles internasjonale når de med sin utdanning og praksis blir engasjerte i sosiale tjenester, utdanning og praksis i mer enn ett land (Ahmadi 2003, 15). Payne og Askeland (2008, 3) strukturerer aktiviteter som følgende:

- Arbeid i frivillige organisasjoner i utviklingsland – for eksempel i Save the Children, Caritas, Red Cross.
- Arbeid i offisielle internasjonale organisasjoner – for eksempler i FN, Europeisk kommisjon eller bistandsavdelinger av nasjonale regjeringer.
- Arbeid i organisasjoner som er engasjert i tverrnasjonale problemer – for eksempel organisasjoner som arbeider med internasjonal adopsjon, mot kidnapping av barn fra andre land eller problemløsning av de relaterte familiekonflikter.
- Arbeid i organisasjoner innen internasjonalt sosialt arbeid – for eksempel International Federation of Social Workers (IFSW), International association of school of social workers (IASSW).
- Deltakelse i internasjonale konferanser, pedagogiske og profesjonelle besøk, forskning.
- Arbeid som sosialarbeider i utlandet
- Arbeid med flyktninger og innvandrere i hjemlandet.

Internasjonalt sosialt arbeid er et vidt begrep, og man bør innse at slikt arbeid er sosialt konstruert og kontekstuell. Det er ikke bare sosialarbeidere som kan utføre sosialt arbeid. Arbeidets karakter er det som avgjør om det er sosialt arbeid som utføres. Derfor kan også arbeidere fra andre profesjoner utføre internasjonalt sosialt arbeid. Det er viktig at alle yrkesgrupper som er interessert i å nå sosial forbedring kan arbeide sammen, anerkjenne hverandres kompetanse og utfylle hverandres arbeid. Det kan hende at noe arbeid utføres spesifikt av sosialarbeidere, mens andre oppgaver kan bli utført av andre yrkesgrupper (Døhlie og Askeland 2006, 17).

Hovedsakelig assosieres internasjonalt sosialt arbeid med rike lands bistand til de fattige land. Landene i Vest og Nord har gjennom det siste århundret blitt sett på som rike, mens fattige

land finnes i Sør og Øst. Begreper Vest-Nord eller Øst-Sør må ikke forstås direkte (det er noen land i Øst og Sør (Kina, Australia) som har en over middels levestandard og trenger ikke direkte hjelp), men som kollektive begreper som betegner forskjell mellom rike land med sterk økonomi og land som er mindre utviklet og har dårligere økonomi (Lyons 2006, 6).

Globalisering og internasjonalt sosialt arbeid

Målet med internasjonalt sosialt arbeid er å konsolidere demokrati og sosial rettferdighet i verden, samt forebygge konflikter og fremme global kulturell integrering. For å nå disse målene må hindringer overkommes. Fortsatt er fattigdom den største hindringen (Ahmadi 2003, 14-18). Med fattigdom føler mange andre problemer slik som kriminalitet, migrasjon, m.m. For å bekjempe fattigdom i verden trengs det gjensidig forståelse og tillit i mellommenneskelige relasjoner. Gjensidig vilje for å jobbe og nå målet er et avgjørende poeng. Men ifølge Paine og Askeland (2008,2) hindrer globalisering, postmodernisme og postkolonialisme mellommenneskelig forståelse.

Globalisering som fenomen får mer oppmerksomhet og relevans når det diskuteres om økonomisk, sosial og politisk situasjon i verden (Ahmadi 2003, Lyons 2006, Payne 2006, Payne 2012, Dominelli 2012). Selv om globalisering har positive sider i forhold til økonomisk utvikling, raskere kommunikasjon og bedre utveksling av informasjon, får den mer kritikk og bekymringssignaler når det er snakk om sosiale prosesser. Gjennom globaliseringsprosesser dominerer mektige vestlige land det globale økonomiske system. Som resultat forsterker det postkolonialismen, som betyr at tidligere kolonimakter fortsetter sin dominans i tidligere kolonier gjennom hegemoni i form av økonomisk og kulturell makt. Mektige lands dominans over andre land forsterker ulikhet, som fører til hindring av både økonomisk og sosial utvikling av overdominerte land. Resultatet blir at mennesker forsetter å leve i enda fattigere miljø (Payne og Askeland 2008, 10). Dette skaper avstand mellom mennesker på forskjellige sosiale og økonomiske nivåer, og er en av de største årsaker til konflikter.

I slik kontekst har internasjonalt sosialt arbeid en viktig rolle for å fremme solidaritet og interregionalt og nasjonalt samarbeid. Likheter og fellestrekk i mellommenneskelige relasjoner må settes på dagsorden. Grunnet for solidaritet er ideen om menneskets gjensidige avhengighet, samtidig respekt av menneskerettigheter og individualisme (Ahmadi 2003, 19). Kultur spiller ofte en viktig rolle i mellommenneskelige relasjoner og den kan være

et viktig bindeledd mellom tilsynelatende ulike mennesker. Dette aspektet av livet må være relevant for sosialarbeidere som jobber i andre land, fordi det er et avgjørende poeng for hvordan mennesker reagerer på sine omgivelser (Payne og Askeland 2008, 10). I denne oppgaven ser jeg nærmere på relasjonen mellom FNs soldater og lokalbefolkningen i Libanon og hvordan mennesker reagerer og tolker FNs relasjon og arbeid for lokal befolkning.

For å lykkes med sosialt arbeid på andres arena må verdier om menneskerettigheter, solidaritet, enkeltindividets rett til tilfredsstillende levekår understrekes og sees ikke bare på individnivå, eller spesifikt samfunn, men fra hele menneskehetens perspektiv. Den internasjonale arbeiderens helhetlige syn på individ fra et slikt perspektiv kan forhindre nasjonale og kulturelle misforståelser i kontakt med mennesker de jobber med (Ahmadi 2003, 19). Dette poenget er veldig relevant for arbeidere som jobber med mennesker i andre land. Respekt og gjensidig forståelse mellom arbeider og individ er essensielt for at arbeidet som utføres får en evigværende verdi.

Utfordringer i internasjonalt sosialt arbeid

Selv om internasjonalt sosialt arbeid har gode intensjoner for å oppnå sosial rettferdighet får det mye kritikk og blir kalt uklar og diskutabel virksomhet (Payne og Askeland 2008, 33). Det er uklart hvilken rolle internasjonalt sosialt arbeid har i utviklingsland og hvilke interesser det representerer. Bekymringen er at i dagens globaliseringsperspektiv kan det sees som en form for nyimperialisme (Cox 2006, 5, 20). Økonomisk og politisk mektige vestlige land fortsetter å kontrollere fattige land gjennom internasjonalt sosialt arbeid som en form av skjult makt. Fattige land er for opptatte med å løse sine sosiale og økonomiske problemer, derfor tas all hjelp imot med åpne armer, ofte uten en tanke om hjelpens vilkår og langvarige konsekvenser.

Det er også diskusjon om hvordan et vestlig dannet og formet yrke kan passe til andre land som har andre tradisjoner, kultur og annerledes sosiale problemer. Realiteten er at internasjonalt sosialt arbeid presenterer vestlig tenkning og måter sosialt arbeid skal kunne utføres på. Dette kan skape psykologiske og praktiske problemer for lokalbefolkningen som streber etter å *måle seg med den hvite manns definisjoner* (Razack 2012, 713). Selv om vestlig sosialt arbeid har gode intensjoner om ”å hjelpe den andre” passer det ikke alltid til andre kulturer. Sosialarbeidere som jobber på internasjonalt nivå må være kritiske til problemets

vurdering og løsningsmåte. For å oppnå best mulig resultat bør man lytte til de menneskene som lever i sine omgivelser, fordi de vet ofte bedre hva som passer best i en gitt situasjon.

Andregjøring er et av de sensitive temaer som stilles til praktikere. For eksempel har teoretiske og historiske diskurser om *rase* enorme konsekvenser for internasjonalt sosialt arbeid. Hvite mennesker er alltid posisjonert på toppen av hierarkiet, mens andre er kategorisert lavere og mindreverdige. Media har stor innflytelse på presentasjonen av forskjellige grupper. Svarte mennesker presenteres som kriminelle eller late, arabere og muslimer fremstilles som om de ikke er tillitsvekkende og potensielle terrorister. ”Hvite” mennesker kjenner ikke alltid igjen hverdagsrealiteter som inngår i rasisme og andregjøring fordi de ikke opplever det så ofte som andre. Derfor må sosialarbeidere være bevisste på slike kategoriseringer og alltid reflektere sine vurderinger av forskjellige mennesker i ulike situasjoner. Ellers fører gode intensjoner og engasjement til store misforståelser og misnøye både av arbeidere og lokalbefolkning (Razack 2012, 715)

- Fakta om Libanon

Libanon er et lite land (10 500 kv. km) som befinner seg i Midtøsten. Det ligger ved Middelhavet og grenser til Syria i nord og øst, og Israel i sør. Landets befolkning er på 5,5 millioner hvor 2,2 mln. bor i hovedstaden Beirut. 87 prosent av innbyggerne bor i byer. Libanon er et attraktivt land for gjestearbeidere, de fleste av dem er fra Syria og Egypt. I landet bor det også nesten én halv million av palestinske flyktninger som flyktet fra Palestina og siden bor i leirene. Etter konflikten og borgerkrigen i Syria, har Libanon etter dagens statistikk 2 000 000 flyktninger fra nabolandet³.

Det offisielle språket er arabisk, men fransk og engelsk er også utbredt. Der bor 18 ulike trossamfunn: maronitter, sunnimuslimer, sjiamuslimer, kristne ortodokse, katolikker, greskkatolikker og andre. Elleve av dem er kristne. Det er det største religiøse mangfoldet i hele Midtøsten⁴.

Det er store forskjeller i levestandarden mellom by og land. Fattigdom og deprivasjon førte til tilflytning til byene. I tillegg førte konstant uro sør i landet til en tilflytning i hovedstadsområdet.

³ <https://snl.no/Libanon> (14.03.2016)

⁴ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/le.html> (02.09.2015)

- **Bakgrunn for FNs fredsbevarende styrker i Sør-Libanon**

Konflikten mellom Libanon og Israel førte til at i 1978 sendte FN sine midlertidige styrker til Libanon.

På begynnelsen av 1970-tallet økte spenningen mellom Israel og Libanon, spesielt etter flyttingen av palestinske, væpnede grupper fra Jordan til Libanon. Palestinske kommandooperasjoner mot Israel og israelske represalier mot palestinske baser i Libanon ble intensivert. 11 mars 1978 angrep en palestinsk kommando Israel og forårsaket store skader og død for den israelske befolkningen. Som svar på dette angrepet invaderte Israel Libanon den 14-15 mars og i løpet av noen dager var hele Sør Libanon okkupert. Samme dag (15 mars) sendte den Libanesiske regjeringen en sterk protest til Sikkerhetsrådet mot den Israelske okkupasjonen. De påsto at Libanon hadde ikke noen forbindelse med Palestinske kommandooperasjoner. Som følge av dette vedtok Rådet to resolusjoner (425 og 426) den 19. mars, hvor de oppfordret Israel umiddelbart til å avslutte sine militære operasjoner, og trekke sine styrker fra Libanesiske territorium. De besluttet også umiddelbart etablering av FNs midlertidige styrke i Libanon (UNIFIL). De første UNIFIL-soldater kom til området 23. mars 1978.

Israel forhastet seg ikke med å trekke seg ut fra okkuperte territorier, grunnen var at de ble ikke garantert sikkerhet. I 1982 startet intens skuddveksling på tvers av grensen mellom Israel og Libanon. Dette førte til at Israel invaderte Libanon igjen, Israels styrker kom langt mot Libanons hovedstad Beirut. I tre år forble UNIFIL bak de israelske linjer og med sin rolle var de begrenset til å gi beskyttelse og humanitær bistand til lokalbefolkningen i den grad det var mulig. I 1985 trakk Israel seg ut fra en stor del av Libanon, men okkupasjonen av Sør-Libanon fortsatte til 2000.

22. mai 2000 trakk Israel seg tilbake fra Sør-Libanon til den ”blå linjen” som var identifisert av FN. Generalsekretæren bemerket at utplassering av de væpnede styrkene var et vesentlig element for å sikre stabilitet og ro i området⁵. Situasjon i Sør Libanon 2000 – 2006 var relativ rolig, men stadig forekom små konflikter og skuddveksling mellom Israel og Libanesiske territorium, og førte til at UNIFILs mandat ble regelmessig fornyet.

I 2006 startet en ny krise. Konflikten langs den ”blå linjen” blusset opp igjen 12 juli. Denne gangen lanserte den libanesiske gruppen Hizbollah flere raketter fra libanesiske territorium mot

⁵ <http://unifil.unmissions.org/Default.aspx?tabid=11554&language=en-US> (15.01.2014)

de Israelske forsvarsstyrkers posisjoner. Samtidig krysset Hizbollah soldater den blå linjen inn i Israel og fanget to israelske soldater, drepte tre og såret to. En tung skuddveksling fulgte mellom 2 posisjoner og denne kritiske situasjonen fortsatte i 34 dager. Konflikten førte til store ødeleggelser og stor ustabilitet.

Rapport⁶ utgitt av FN viste store ødeleggelser og skader på grunnen av denne konflikten. I løpet av 34 dager døde 1187 mennesker og 4092 ble skadet. Mange av dem var barn. 735000 var flykninger inn til landet og 230.000 søkte ly utenfor landet. Etter konflikten returnerte mange til sine hjem, eller bodde i nærheten. Fysiske skader var også store. OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) har beregnet skadene til 3.6 milliarder dollar inkludert ødeleggelser av 80 bruer, 900 fabrikker, markeder, flyplasser, havner, vannanlegg, elektriske anlegg, 25 bensinstasjoner, 15000 hjem.

Etter denne konflikten satset FNs fredsbevarende styrker mest på å gi bistand til befolkningen som returnerte tilbake til sine områder. Det ble lagt stor vekt på rydding av miner, akutthelsetjenestetilbud, utdanning, vann og sanitær. I seks uker etter konflikten ble det jobbet hardt med gjennomføring av planlagte prosjekter.

Krisen i 2006 førte til at FN har økt antallet av sine styrker i Sør-Libanon-området. I løpet av en kort periode var det utplassert ekstra bataljoner fra Frankrike, Italia og Spania, de ble med allerede værende bataljoner fra Ghana og India. Denne raske distribusjon av den utvidete UNIFIL og aktiviteter som de var forpliktet til å gjøre, førte til en bedre situasjon på begge sider av den blå linjen. Dette skapte en ny situasjon i området med strategisk sikkerhetsmiljø i Sør-Libanon.

- **Hvorfor Libanon?**

Libanon er ett av de 16 land i verden som FNs fredsbevarende styrker har kontroll og overvåking over. FNs styrker har vært i landet mer enn 30 år. Det er ikke mye diskusjon om å forlate landet, fordi det har vært mye spenning i regionen de siste årene.

Muligheten for å gjennomføre en studie i Libanon har jeg fått på grunn av ekteskapet med en libaneser. Jeg har vært flere ganger i FNs overvåkede områder, sett og opplevd livet der. Alle inntrykk derfra gjorde meg nysgjerrig på å utforske forholdet mellom befolkningen og FNs fredsbevarende styrker. I 2012 og 2015 hadde jeg mulighet til å delta i 17. mai toget i Sør-

⁶ http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2006/730 (15.01.2014)

Libanon hvor FNs veteraner fra Norge kommer for å feire sin nasjonaldag i Libanon. Norge hadde sin bataljon i Sør-Libanon i perioden 1978 – 1998 hvor rundt 30 000 nordmenn deltok i UNIFIL⁷.

Jeg var interessert i å forstå hvordan det internasjonale sosiale arbeidet implementeres i praksis, hvordan hjelpen til menneskene i kritiske områder gjennomføres og hva den betyr for befolkningen, hvordan de oppfatter relasjonen med FNs soldater som har vært i landet i 30 år.

⁷ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unifil/background.shtml>, lastet ned den 2.9.2015

2. Teoretisk tilnærming: *Vi og De*

Slik det ble presentert innledningsvis er problemstillingen å se nærmere på prosesser som foregår i praksis i internasjonalt sosialt arbeid og som fører til *andregjøringsfenomenet*. Det kan stilles spørsmål om relevans av *andregjøring* i våre dager. Vi lever i en tid med mange lovverk og internasjonale dokumenter som beskytter menneskerettigheter og individets ukrenkelighet. Sosial arbeidsidentitet er knyttet til inkludering og akseptering av den andre som en er. Likevel er andregjøring et relevant tema i globaliseringens tid. Diskusjoner og forskning av nyrasisme, verdensdeling i vesten og resten, forskjell og mangfold, kulturell identitet er temaer som hjelper oss til å forstå hvorfor og hvordan formes *andregjøring* og hva vi kan gjøre for å unngå diskriminering og krenking av den andre som er annerledes enn oss.

Internasjonalt sosialt arbeid sees på som et viktig redskap i utjevningen av sosiale problemer og utjevning av fremmedgjøring mellom mennesker. Men i faglitteraturen kommer det frem diskusjoner om at *andregjøringsfenomenet* er det som hindrer utvikling av sosiale prosesser. Det er viktig å se på hva de prosessene som fører til andregjøring i praksis er og hvordan mennesker som er andregjort påvirkes. For å forstå dette må vi svare på mange andre spørsmål: Hvordan ser vi *oss* og *de andre*? Hva er andregjøring og hvilke former og typer finnes? Hvordan påvirker det våre handlinger og interaksjon i en global verden? Kan vi unngå det? Det er disse spørsmålene som vil bli drøftet i dette kapittelet.

- **Hva er *andregjøring*?**

Andregjøring - er en type menneskelig handling hvor individet oppfatter seg selv som en del av en gruppe *vi* og andre mennesker er konstruerte som fundamentalt annerledes *de*, *ikke en av oss*. *De andre* oppfattes som mindreverdige enn *oss*. Selv om andregjøring er en gammel menneskeskapt måte for å beholde/styrke sin gruppe, kan dette fenomenet føre til diskriminering og maktforskjeller pga. tilspisning av forskjeller⁸.

For å forstå andregjøringens rolle i internasjonalt sosialt arbeidsperspektiv må vi forstå hva andregjøring er og hvordan den påvirker oss og våre relasjoner med de andre.

⁸ <https://therearenoothers.wordpress.com/2011/12/28/othering-101-what-is-othering/>

Til daglig vurderer og plasserer man mennesker man samhandler med i et sosialt fellesskap. Dette kan ha negative, positive eller nøytrale betydninger. Gjennom definering av *den andre* skaper vi også en fremstilling av oss selv. Selvrepresentasjon har vært studert grundig av sosialpsykologi og har hatt stor innvirkning på andre områder (Dervin 2011). Moscovici (1961, sitert fra Dervin, 2011) selvrepresentasjon definerer følgende:

”Sosiale representasjoner er systemer av verdier, ideer og praksis som lar kommunikasjon ta plass blant medlemmer av et fellesskap ved å gi dem en kode for sosial utveksling og en kode for å navngi og klassifisere utvetydig de ulike aspektene av deres verden og deres individuelle og kollektive historie”

Sosiale representasjoner tillater oss å forstå sosialitet og verden rundt oss, og samtidig hjelper de oss til å samhandle med andre mennesker.

Identifisering av *de andre* kan ha mange forskjellige former: kjønn, rase, alder, etnisitet, klasse, politisk tilhørighet, fysiske og mentale evner, m.m. Samtidig er det tydelig hvilken mat vi spiser, hvor vi bor, hva vi jobber med, hva våre fritidsinteresser er, eller hvordan vi beveger oss fra sted til sted. Antropologer og utviklingspsykologer kan si at det er i menneskets natur å forsøke å plassere seg i en gruppe. Mens vi plasserer oss i en gruppe skaper vi en *inngruppe* (insiders), men da samtidig automatisk plasserer vi andre i en *utgruppe* (outsiders). I dagens globaliserte verden er vår identitet ikke statisk, men alltid i prosessen som påvirkes av sosial og politisk miljø. Derfor kan vi i begynnelsen identifisere oss med en gruppe, men etter hvert kan vi finne ut at vår egen holdning har endret seg. En dag kan vi være i posisjon som andregjør de andre, men situasjonsendring kan føre til at vi selv blir andregjort. (Lyons 2006, 43).

Ifølge Dominelli (1997) kan *diskriminering* ses på i fra tre perspektiver: individuelt, institusjonelt og kulturelt. Målet for sosialt arbeid er å identifisere slike diskrimineringsformer og jobbe for å utjevne det og fremme sosialt samhold. Å opprettholde sosialt samhold kan være en stor utfordring for sosialarbeidere. De er pålagt å behandle alle likt, men samtidig er det viktig å vurdere enkeltmenneskets forskjellige behov og deres unike situasjon. Uansett hvor utfordrende det er, må hver situasjon vurderes med ansvar og rettferdighet. Lyons (2006, 42) sier at vår oppfatning av den andre og oss selv har indirekte mye felles med menneskerettigheter, sosial divisjon, makt og hierarki i vårt samfunn.

Selv om det finnes mange studier om kjønnsforskjeller, tilhørighet til en eller annen sosial klasse, andre konstruerte forskjeller, er kulturell annerledeshet den sfære som får mest oppmerksomhet i dag. Det foregår samtaler, debatter og tverrkulturell opplæring for å få vite mer om den kulturelle *andre*, forstå den og hvilken kompetanse som trengs for å takle sosiale problemer fra et kulturelt perspektiv. Likevel er kulturell andregjøring fortsatt et sensitivt tema og har ennå ikke et klart svar på hvordan den kan løses (Virkma 2010, 46).

Denne oppgaven belyser *kulturell andregjøring*, hvor andregjøring knyttes til vestlig dominerende, eurosentrismen, Saids (2004) begrep orientalismen og hverdagsandregjøring. Gjennom internasjonalt arbeidsperspektiv prøver man å forstå hvordan de dominerende hegemoniske grupper konstruerer forståelse av *den andre* som skaper sosial avstand og produserer fremmedgjøring, hvordan det påvirker arbeidet og hvordan det føles å bli *andregjort*.

- Stereotyper

Stereotyper – et sett av egenskaper som betegner de typiske karakteristikkene av en person eller gruppe. Stereotyper kan bli både positive og negative. Over en kort periode hjelper de positive stereotypene å vurdere den andre personen på en rett måte, mens de negative stereotypene i kommunikasjonsprosessen vanligvis hindrer forståelsen av den andre, fordi noen egenskaper som tildeles for enkeltindivider eller grupper, er egenskaper som de ikke besitter⁹.

Begrepet stereotype har mye til felles med *andregjøring*. Begge to er mye påvirket av fordommer som setter avstand mellom *oss* og de *andre* (Dervin 2011). Et sentralt punkt av stereotyper er at det former verdi til medlemmer av de som er inne i en gruppe - *oss* (insiders) og *de* som er utenfor en gruppe (outsiders). De som er utenfor gruppen fremstilles med uønskede egenskaper og som mer homogen enn de som er inne i gruppen. Når vi sammenligner *oss* og *de andre*, er våre kulturelle stereotypier tett knyttet til etnosentrisme (Lehtonen 2005, 62). Etnosentrisme ifølge Thorbjørnsrud (2001, sitert fra Døhlie og Askeland, 2006) skaper vurderinger av den andre ut fra vårt perspektiv og vår forståelses- og tolkningshorisont. Som et resultat av det gir vi oss definisjonsmakt til å bestemme hva er

⁹ <http://www.lmaleidykla.lt/publ/0235-7186/2010/1/29-36.pdf>, (14.03.2016)

riktig og hva er galt. I våre kulturelle stereotyper ser vi oss som ”normale”, ”naturelle”, ”riktige” og representanter av allmenngyldige verdier og moral, mens de som tilhører *de andre* har mer negative egenskaper som ikke ligner på *vår kultur og oss* (Lehtonen 2005, 62).

Generalisering er utbredt i form av stereotyper. Sosiale aktører kan foreta generaliseringer av ulike grupper, kjønn, yrker, livsstil, etniske grupper, kulturer, nasjoner. Stereotypisk generalisering skjer når en person prøver å forstå et nytt fenomen, person eller situasjon ut fra sine kunnskaper for å minske usikkerhet i en gitt situasjon. Jo mindre man vet om den andre eller den andres kultur, jo mer har man tendens til å generalisere. Som resultat av det skapes forventninger av hva man er i en gitt kultur og hvordan man skal oppføre seg (ibid 63). ”*Oftens oppfatninger av andre er basert utelukkende på generaliseringer om hva som kjennetegner den gruppen de tilhører*” (Lehtonen 2005, 62).

Eksempler på stereotypiske generaliseringer er for eksempel: det er en utbredt tro at muslimske kvinner er undertrykket og bruker slør, eller en tror at svarte mennesker er late og kriminelle, sigøynere er tyver. Sosiale aktører har også en ubevisst tendens til å trekke konklusjoner (generalisere) om et individs adferd for hele nasjonen eller gruppen. En nordmann som kjenner en sudaner kunne anta at alle sudanere har mer eller mindre samme egenskaper som den truffede personen. Slike konklusjoner om en representant kan påvirke beslutninger i fremtidige situasjoner i kontakt med andre representanter av den nasjonen eller kulturen. Slike generaliseringer spiller ubevisst en relevant rolle i våre hverdagshandlinger med de andre, påvirker våre beslutninger i en eller annen situasjon.

Noen ganger representerer stereotyper ganske nøyaktig realiteten, men som oftest representerer de oppfatninger som ikke er sanne. Selv om stereotyper kan være både positive og negative, blir de ofte brukt feil i møte med spesifikke sosiale grupper eller deres medlemmer. Dervin (2011) anbefaler at i stedet for å prøve å bryte stereotyper, kan man konfrontere dem med ”sanheten”, denne fremgangsmåten er den beste når en prøver å forandre dem. Denne prosessen er komplisert fordi selv om man vet ”sanheten” er om en eller annen gruppe eller fenomen, uansett påvirker stereotyper ubevisst ens handlinger. Einstein mente ”*Det er lettere å splitte et atom, enn fordommer*”.

Lehtonen (2005, 65) sier at det er veldig komplisert å finne ut hvor stereotyper kommer fra, i stedet foreslår han å analysere hvordan de sirkulerer og opprettholdes i samfunnet. Media og ulike former for kommunikasjon (kulturell humor, hverdagssamtaler, tegneserier, reklame,

filmer, aviser osv.) spiller en viktig rolle i opprettholding av stereotyper. Jo mer stereotyper er spredt i samfunnet desto mer bruker media dem og med det forsterkes de (ibid).

Stereotyper har sin relevante rolle i tverrkulturell kommunikasjon, hvor sosiale aktører er i en prosess for å forstå hverandres adferd, intensjon og personalitet. I en slik situasjon gjør en aktør konklusjoner ut ifra erfaring i den gitte situasjonen, informasjon fra før av og tro (kulturelle stereotyper) om medlemmer av den kulturen. Oftest er det to typer av stereotyper: auto-stereotyper som representerer medlemmer i egen gruppe, og hetero-stereotyper som representerer gruppen utenfor (de andre). I forming av forståelse av *de andre*, kan sosiale aktører også ha forventning til at den andre gruppen har stereotyper om sin kultur og gruppe. I samtalene med mine informanter snakket de veldig mye om hva de tror at FNs soldater synes om dem. For informantene var det veldig viktig å vite hvordan de ble sett på av soldatene som utfører både overvåking og sosial hjelp i deres land.

Lehtonens (2005, 69) ulike nasjonale eller kulturelle stereotypiske antagelser kalles forventede stereotyper og deles i fire typer:

1. enkelt auto-stereotype: hvem vi tror at vi er;
2. prosisjert auto-stereotype: hva vi tror at de tror vi er;
3. prosisjert hetero-stereotype – hva vi tror de tror at de er;
4. Enkelt hetero-stereotype: hva vi tror at de er.

- Diskriminering og rasisme

Rasisme – diskriminering eller fordommer av en gruppe på grunn av visse egenskaper som denne gruppen besitter (Romm 2010, Lavalette og Penketh 2014).

Rasisme er en form av stereotyper av andre som er annerledes enn oss. Dette fenomenet formet seg i kapitalismens utviklingstid (slaveri, rasisme, etterkrigsmigrasjon, imperiets rasisme). Perioden hadde sin ideologiske konstruksjon hvor den ”hvite rasen” var overlegen i forhold til den svarte rasen noe som skapte forutsetninger til diskriminasjon og utnyttelse. Selv om ”rase” er en sosial konstruksjon som ikke er vitenskapelig gyldig, vil den fortsette å påvirke handlinger som fører til diskriminasjon, andregjøring og rasisme. Dette skjer når en gruppe mennesker er diskriminert på grunn av egenskapene som denne gruppen har (Lavalette og Penketh 2014, IX).

Rasismens tema er sensitivt for sosialarbeidere både på det lokale og internasjonale nivå. Selv om yrkesetiske grunnlagsdokument for sosialarbeidere inneholder etiske prinsipper om menneskelivets ukrenkelighet, likeverd og ikke-diskriminering, sier Lavalette og Penketh (2014) i sin bok ”Race, Racism and social work” at det finnes lite litteratur som analyserer og lærer hvordan anti-rasistisk sosialt arbeid bør foregå. Det er også veldig få diskusjoner om strukturell rasisme i moderne samfunn og analyser som viser hvordan den påvirker minoritetsgruppen. I stedet er oppmerksomhet fokusert på mangfold, forskjell, likestilling og rettigheter.

Forfatterne av boka sier at for å bekjempe diskriminasjon og rasisme, må man ha helhetlig syn på problemet og forstå begrepene strukturell diskriminering og rasisme (ibid, 2). Dominelli (1997, XV) sier at i stedet for retorikk om like muligheter på politisk nivå trengs innrømmelse av at rasisme eksisterer i sosialt arbeid og generelt i globalt perspektiv. Antidiskriminerende sosialt arbeid kan gi resultater når både politikere og yrkesutøvere anerkjenner at dette eksisterer.

Generelt er rasisme et politisk fenomen som vekker sterke moralske følelser (Fangen, 1997, 2). Den er i stadig endring og inntar nye former. Miljø, omgivelser, politisk og sosial situasjon påvirker dette. Rasisme som *fenomen er historisk konstruert, det vil si det skapes og opprettholdes i sosiale samhandlingssituasjoner og vil derfor gi seg ulike utslag til ulike tider og ulike kulturer* (ibid, 3). Romm (2010, 33) sier at i tidsperspektiv var rasisme før mer basert på det biologiske menneskets natur (hvordan en ser ut, ens hudfarge, andre fysiske egenskaper), men vår tid har rasisme fått en ny form som er mer basert på kultur.

Holiday (2004, 112) sier at den nye form av rasisme er vanskelig å påpeke, den er mer demokratisk og respektabel og lar seg ikke anerkjennes av at den finnes. Med en slik oppfatning er bare de høgreekstre rasister. For andre oppfates minoriteter ikke som mindreverdig, men annerledes. Diskurs her spiller en viktig rolle. Ny rasismeform fastsettes gjennom samtaler og tekster (uforpliktende samtaler, jobbintervjuer, aviser, bøker, filmer, vitenskapelige publikasjoner, regler, lover, tv-programmer og mye mer). Det er vanskelig å bevise at dette er rasisme, på grunn av at den er ikledd en *bare prat* form. Til forskjell fra gammel rasisme, som betegnes av segregasjon og vold, er den vanskelig å ta tak i. Med andre ord kan man si at man føler det, men kan ikke se det. En slik form av rasisme er like effektiv for å segregere og mindreverdiggjøre som den gamle formen av rasismen og kan skade mer enn den gamle rasismen, fordi den oppfattes som ”normal” og ”naturlig”.

I sitt daglige arbeid håndterer utøvere av sosialt arbeid stadig sosiale problemer for mennesker med ulik bakgrunn, og i mange situasjoner er det avhengig av hvilke holdninger en utøver har til en eller annen og forståelse av diskriminering og andregjøring. Skjult diskriminering er ganske utbredt, men det er vanskelig å bevise det fordi den sanne årsaken av diskrimineringen kommer aldri frem. Vi kan se det i et eksempel ved ansettelsen av en eller annen arbeidstaker. Hvis en arbeidsgiver ikke vil ansette en person på grunn av hans utseende eller kulturelle bakgrunn, kan det alltid gis en bortforklaring på at arbeidssøkeren ikke fikk jobb på grunn av kompetansen eller mangel på erfaring.

Rasisme er et sosialt problem som har dype røtter i den moderne kapitalistiske samfunnsstrukturen. Den er ikke statisk, men er alltid i bevegelse og varierer fra tid til tid. For eksempel vekker Islamofobi i de siste 10-15 år sterke rasistiske følelser mot muslimer i vesten. Institusjonell rasisme, politiske debatter og media viser konstant muslimer som problematiske og deres tilstedeværelse i vestligbasert kulturverden gir grunn til bekymring (Lavalette og Penketh 2014, 257). En slik utformet konsensus påvirker også sosialarbeidere som samhandler med mennesker i nød. Ofte ubevisst formede stereotyper kan påvirke sosialarbeiderens ønske og forpliktelse til å hjelpe sin klient, uten hensyn til arbeidsetikken. Det samme problemet kan oppstå med internasjonale sosialarbeidere som utøver sitt arbeid i andre verdensdeler. Holdningen som ble formet i eget land kan påvirke en vellykket gjennomføring av arbeid i landene med annen kultur. Derfor er det viktig for sosialarbeidere å ha kunnskap til landets kultur, multikulturell praksis, og stadig utvide sine kunnskaper om andregjøring, diskriminering og hvordan anti-diskriminerende arbeid bør gjennomføres.

- **Edvard Saids perspektiv**

Edvard Said er en kulturforsker som var veldig opptatt av makt og dominansforhold i samfunnet. Med sitt arbeid ville han avdekke og forklare hvor denne makten og dominansen kommer fra og bidra til at urettferdighet og undertrykking motkjempes. I 1978 skrev han sitt velkjente verk *Orientalismen* som vekket store reaksjoner da og fremdeles er aktuell når man vil analysere og forstå situasjonen i verden økonomisk, politisk og sosialt.

Boka belyser hans tankegang, oppfatning og forståelse av dagens situasjon i verden. Said stiller spørsmål om hva *Orienten* egentlig er og hvem de som definerer det er, hvor befinner *Orienten* seg, og hvilken betydning har den i relasjon med den motsatte – *Oksidenten*

(Vesten). I sitt verk avdekker han hvordan europeiske forfattere gjennom århundrer har skapt bilde av *Orienten* som et motsatt bilde av "Vesten". *Orienten* vises alltid som irrasjonelt, mystisk, despotisk og stillestående, der Oksidenten er vitenskapelig, rasjonell, demokratisk og dynamisk. Han påpeker at det er vi mennesker som skriver og omskriver historie og det er vi som skaper forståelsen.

Vesten vil styre Østen gjennom et negativt skapt bilde med sin dominans og hegemoni. Verden gjennom deling i *Orienten* og Oksidenten er delt til *kjente* (Vesten og Europa), og de som er *ukjente* (de som finnes i Østen) (Said 2004, 56). Andregjøringsstema kan kjennes i hele boka. Said snakker om det fra forskjellige perspektiver: rasisme, diskriminering, dominerende og undertrykking. Kort sagt, vi i Vesten vet hva *de* orientalerne trenger og vi kan hjelpe dem hvis vi overtar kontroll over deres ressurser og viser dem hvordan livet skal leves. Følgende sitat uthever dette:

"Det finnes vestlige folk og det finnes orientalerne. De førstnevnte dominerer; de sistnevnte må domineres, noe som vanligvis betyr å få landet sitt okkupert, sine indre anliggender ettertrykkelig kontrollert og å få sitt blod og sine rikdommer disponert av en eller annen vestlig makt." (Said 2004, 48)

Delingen av verden i vesten og resten er for å rettferdiggjøre og legitimere handlinger og tilnærminger som er relatert med østlig kultur og livsstil. Europeere og vesten er logiske og rasjonelle, dyktige og modne, derfor gir de seg rett og makt til å veilede den motsatte *Orienten* som er irrasjonell og uerfaren. Said skriver at det er vesten som er opptatt med å identifisere og annerledesgjøre den østlige delen av verden for å legitimere sine handlinger. Samtidig gir vesten seg selv rett og bestemmelsesmakt til å fastsette at alt som er vestlig er *normalt* og legitimt. Orientalismen presenteres ikke som en synlig doktrine som er lett påpekkelig, men indirekte og mindre håndgripelig, gjennom diskursen.

Saids tanker åpner muligheter til å diskutere og analysere sosiale prosesser som skjer i verden under globaliseringen. Mange vitenskapere anerkjenner at selv om globalisering har noen positive sider kan den dessverre få mye kritikk fordi fattigere land, som befinner seg i østlige (og sørlige) deler av verden er utnyttet av vesten. Derfor er internasjonalt sosialt arbeid et redskap for vesten til å minske, redusere og legitimere konsekvenser som er en følge av globalisering.

Orientalere som mottar hjelpen fra vesten føler at de er andregjort og at de oppfattes som mindreverdige og det fører til en motstandsfølelse. Derfor blir mange av de gode intensjonene til sosialarbeidere som jobber i *frontlinje* misforstått og undervurdert. Samtidig kan det stilles spørsmål om hvordan arbeidere forestiller seg orientalerne. Er de for dem irrasjonelle, uerfarne, ulogiske og umoderne og trenger veiledning og opplæring av den riktige (vestlige) måten for å takle sine problemer på? Svar kan vi få fra kilder som diskuterer problematikken om at det er veldig lite diskusjon og litteratur for sosialarbeidere om andregjøring, anti-rasisme, stereotypisering av den ukjente. Arbeidsutøvere uten kunnskap i dette feltet bruker vanligvis ubevisst forestillingene om ukjente som er formet gjennom diskurs.

I Orientalismen diskuterer Said også dagens problematikk om frykt og hat av det ukjente, og demonisering av den østlige kultur og religion. Mest handler det om arabere og islam. Hans perspektiv på dette er aktuelt for dette masterprosjektet. Det er et redskap for å forstå informantenes tankegang fordi intervjuene ble gjennomført i Libanon. Selv om Libanon ikke er en islamsk stat, assosierer vesten landet med islam og muslimer. Og alt som islam består av, fremstilles som noe annet enn vestens kultur. Slik andregjøring kommer på en negativ måte, noe som kan skape store konsekvenser i relasjon mellom mennesker når de kommer i kontakt med hverandre.

Orientalismen i høy grad er en bok som er knyttet til samtidshistoriens voldsomme drivkrefter. I den legger jeg følgelig vekt på at verken betegnelsen Orienten eller begrepet Vesten har noen ontologisk stabilitet; begge er skapt av mennesker, delvis ved å bekrefte, delvis ved å identifisere den andre. At disse rendyrkede fiksjonene lett kan manipuleres og er utsatt for organisert kollektiv motstand, har aldri vært tydeligere enn i vår tid, når mobiliseringen av frykt, hat, avsky og fornyet selvfølelse og arroganse – mye av det handler om islam og araberne på den ene siden og "oss" vestlige på den andre – foregår i svært stor skala (Said 2004, II).

De som er annerledes enn oss må motkjempes. Said er kanskje en av de første som klarte å vise at vi i vesten har problem med vår overvurdering og arroganse, som i en langsiktig periode kan ha konsekvenser for oss selv. Andregjøring, diskriminering og undervurdering av folk som er annerledes enn oss fører til større motstand i vårt samfunn, og ikke til den ønskede og mye erklærte integrering og mangfoldspolitikken. Paradokset er at det er mye snakk om respekt og menneskerettigheter, men i realiteten brukes slike slagord lite. Media og andre informasjonsmidler presenterer annerledeshet med frykt, hat, avsky. Dette presenteres

ikke direkte, men pakket inn i fine uttalelser og tvetydige meninger. Menneskerett og rettferdighet må være et tema som diskuteres åpent uten og frykt for å bli andregjort.

- **Fra andregjøring til forståelse og samhold**

I de forrige avsnittene presenterte og analyserte jeg hva andregjøring er og hvilke former av den som eksisterer. Videre diskuterte jeg hvilke problemer dette skaper. Det bør anerkjennes at andregjøring er et rotfestet problem i vårt globale samfunn, men det er ikke nok for å anerkjenne at dette eksisterer. Det trengs en konstruktiv analyse for å forstå hva som er hovedgrunnen til dette og hvordan det kan forebygges og overkommes. Uten denne forståelsen er vi som en svømmer i tåke, uten å vite hvor kysten ligger. Det samme gjelder andregjøringsfenomenet: hvis det ikke tas på alvor å forebygge for dette i framtiden, kan det få sosiale konsekvenser. Det er viktig å forstå hva kjernen i problemet er.

En alternativ mening som inviterer oss til å revurdere våre fastsatte tanker, kan man finne i Stephen A. Webbs artikkel (2009) *Against difference and diversity in social work: the case of human rights*, som inviterer til utdypning og forståelse av hva menneskerettigheter egentlig er og hvilken betydning de har i et globalt samfunn. Webb sier at hvis vi ser på menneskerettigheters kjerne, finner vi normer og verdier som fører til andregjøring og splittelse i samfunnet. Postmodernisme og andre fasjonable trender i menneskerettighetene fremmer rettighetene til forskjell (annerledeshet) og diversitet (mangfold). Som resultatet av det blir mennesker for opptatte av seg selv og sine snevre interesser. Det å prøve å organisere sine kulturelle, sosiale bevegelser fører ikke til noen reelle politiske endringer, eller motstand mot hegemonisk neoliberalistisk makt. Slike bevegelser er for små til å få gjennomslagskraft. Dette fører til en større splittelse blant mennesker fordi de har sine adskilte interesser som ikke har et felles mål (kvinnerettigheter, homofilrettigheter, religiøse minoritetsrettigheter, etc.).

Ifølge Webb er menneskerettigheter mer individ orientert og har ikke samme juridiske beskyttelse som kollektive interesser. Individets interesser er mer verdsatt enn gruppens interesser. For eksempel er individuell eiendomsrett en ukrenkelig verdi i neo-liberalistisk markedsetikk. Tvetydighet er et annet poeng som menneskerettigheter blir kritisert for. På en måte sier de at rettighetene er universelle, men samtidig kan de på lokalt nivå tolkes forskjellig på grunn av spesifikasjoner i hver lokale region. En slik situasjon skaper forvirring

og usikkerhet, og gir samtidig en illusjon av at man kan kreve sine rettigheter. Man er ikke sikker om ens rett til noe blir tolket som universell- eller enerett.

I slik kontekst er det verdt å merke seg at sosialt arbeid er tett knyttet til menneskerettigheter. *I alle internasjonale dokumenter om sosialt arbeid er menneskerettighetene nevnt som et generelt regulativ idé for sosial arbeidsteori, etikk og praksis* (Webb 2009, 308). Ife (2008, 89) hevder også at sosialt arbeid er et menneskerettighetsyrke. Webb sier at sosial arbeidspromotering av retten til annerledeshet går hånd i hånd med neoliberalismen og dens forfremmelse av diversitet/mangfold som et moralsk verdiløst perspektiv. For å klare å føre til en sosial forandring og forbedring må sosialt arbeid endre sin retning både til *likhet* og *likeverd*. Den bør være likegyldig til forskjeller for å overkomme politiske interesser av forskjeller (ibid 309). Det må ikke rettes oppmerksomhet på annerledeshet og spesifikke rettigheter til spesifikke grupper, men heller forsøke å forsvare retten til likhet og rettferdighet.

For å si det med andre ord lever vi i en tid med ”Splitt-og hersk-teknikken”¹⁰ hvor hegemoniske neoliberalistiske makter skjuler sine interesser for å styre og kontrollere ved å fremme klangfulle menneskerettighetsuttrykk, som resulterer i samfunnssplittelse og dermed gir mulighet for en enklere kontroll og herskelse. I en slik kontekst må sosialt arbeid overkomme politiske interesser og jobbe mot *solidaritet* og *forening*.

Webbs tanker om samhold og likhet er mye påvirket av den franske tenkeren Alan Badiou, hans oppfatning av universell sannhet, etikk og menneskelig enhet. Ifølge han har verden vi lever i alltid vært flerkulturell og det er ingenting spesielt ved det. Nylig er målet med det populære tverrkulturelle studiet å bli kjent med og forstå den kulturelle andre for å forenkle kommunikasjonen i løsningen av felles spørsmål. Paradoksalt gir slike studier ikke forventet effekt, de styrker heller forming av stereotyper og sosiale prosesser av andregjøring (Sewpau 2005, 214). Dette fremmedgjør mennesker og fremmer større sosial og kulturell avstand. I problemløsningsprosessen er det viktig å finne frem det som forener alle mennesker med ulik bakgrunn – den felles oppfatning av sannhet (Webb 2009, 312).

Oppretting av felleskap og samhold er kanskje den eneste måten å løse problemstillinger på i den tverrkulturelle globale verden. Det er viktig for alle å anerkjenne og oppnå dette sammen.

¹⁰ Splitt og hersk, politisk prinsipp som går ut på å gjøre sine motstandere innbyrdes uenige for lettere å kunne overvinne dem enkeltvis. Begrepet knyttes særlig til politikken i Romerriket, men har også vært brukt bl.a. om Filip av Makedonia, Ludvig 11 av Frankrike og Nicolò Machiavelli.
http://snl.no/splitt_og_hersk lastet ned. 13.05.2014

Ifølge Prouty (2008) kan vi se fullt og tydelig et bilde av et nytt nivå av interaksjon og problemløsning, hvis vi bare klarer å overkomme menneskerettigheter *hvor bæreren av menneskerettigheter er et potensielt offer, definert av hans behov eller på det meste av hans interesser* (Webb 2009, 313), respekt for annerledeshet og andre idealistiske konsepter.

Webbs tanker kan høres ganske merkelig ut for en som er vant til den tradisjonelle måten å løse problemene på. Men denne situasjonen skaper en unik mulighet til å se et menneske som et unikt subjekt (ikke objekt), ved å forkaste tidligere fordommer og stereotyper. Slike synspunkter åpner muligheter for internasjonalt sosialt arbeid med å revurdere forståelsen av en som er i nødssituasjon.

- **Samfunnsarbeid**

Når man tenker på hvordan samhold, solidaritet og forening skal bli iverksatt på daglig basis, kan samfunnsarbeidet sees som en av relevante og praktiske måter å jobbe på for å oppnå disse målene.

Når man jobber med mennesker fra andre kulturer, gir samfunnsarbeid muligheter for individ/gruppe å kjenne at de kan forbedre sine levevilkår ved å være proaktive.

Denne typen sosialt arbeid setter fokus på å mobilisere individer i en gruppe for å forbedre sin livssituasjon. Hvert individ, som har problemer, kan komme med forslag til løsning, som i samfunnsmessig sammenheng kan virke positivt for flere. I denne situasjonen spiller sosialarbeiderens holdning en viktig rolle. I samfunnsarbeid jobber sosialarbeideren ikke for individet, men med individet. På denne måten myndiggjøres og involveres de berørte i planleggings- og gjennomføringsprosessen. Engasjement og tro på hver enkelts innsats kan føre til endring som er relevant for flere (Hutchinson 2010, 11-13).

Twelvetrees (1991, 13-15) sier at, når en sosialarbeider begynner å jobbe med mennesker i en gruppe, er det viktig å sette seg i denne gruppens situasjon: forstå hvilke problemer som er relevante for befolkningen, hva de ser som løsningsmåter og hvor deres sterke og svake sider er. Særegenheten med samfunnsarbeid er oppfatningen og forståelsen av mennesker som aktører som tar initiativ, oppdager selv hva de ønsker å gjøre og implementerer dette; de føler seg verken presset eller pålagt til å gjøre dette.

Først og fremst må en samfunnsarbeider forstå at for å gjøre og oppnå noe, må man skape gode forhold og kommunikasjon med mennesker. Jo flere man kan involvere i forandringsprosessen, desto bedre resultater kan forventes. Twelvetrees (2010, 17-20) kategoriserte essensielle prinsipper i seks punkter som hjelper sosialarbeideren å orientere seg i arbeidet som skal gjennomføres:

1. Ikke gå glipp av situasjoner for å knytte nye kontakter, med mindre dette vil forverre gjennomføringen av satte mål.
2. Utseende er viktig. Hvordan vi kler oss og hva vi har med oss, sier mye om oss. Dette må alltid tas i betraktning når man er ut i felten.
3. Kunne lytte og være observant.
4. Walk - don't ride. Skape muligheter for å knytte tette bånd, når man er i kontakt med klienter på en uformell, men systematisk måte.
5. For å få noe, man må gi noe først. For å oppnå sine mål, må man kunne gi. Det å gi kan være ikke bare materielle gjenstander, men også tid der oppmerksomhet, ønske å forstå og sette seg inn i annens utfordringer og lignende.
6. Ikke tro på alt folk sier. Mennesker liker ofte å snakke og fremlegge visse momenter/saker uten å ta opp andre. Derfor må man vurdere slike utsagn kritisk.

For en sosialarbeider er de ovenfornevnte reglene en veiledning som gir muligheter for et konstruktivt, kreativt og produktivt arbeid med mennesker som skal forbedre det som er viktig for dem selv. I en slik relasjon kan individet føle seg viktig og oppfattes som et subjekt der det skaper sin egen verden (Hutchinson 2010, 15). Samtidig, for å oppnå mål gjennom kontakt med andre, skapes det sterke sosiale relasjoner som forener individer og fremmer eller skaper sterk sosial kapital.

3. Metodeutvalg og design

- Valg av metode

I min oppgave vil jeg utforske befolkningens oppfatning av det sosiale arbeidet og aktivitetene som drives av FNs fredsbevarende styrker. For å oppnå en best mulig forståelse av menneskers oppfatning kreves det en direkte kontakt med informanter. De må være tillitsfulle og føle seg komfortable med en de skal dele sine tanker med. Nærkontakt er et viktig element i et vellykket intervju (Tjora 2012, 107). Derfor har jeg valgt den kvalitative metoden til gjennomføringen av intervjuer.

- Kvalitativ forskningsintervju

Kvalitativ forskningsmetode passer best til å kunne utforske befolkningens oppfatninger, opplevelser og holdninger. Samtidig kan vi observere informantens humør, reaksjoner og handlingsmønster (Trost, Jeremiassen 2010, 33). Intervjuer er den mest vanlige innsamling av data i den kvalitative forskningsmetoden.

Hvilken intervjumetode passer best til denne masteroppgaven? Valget lå mellom *fokusgruppe intervju* eller *semistrukturert intervju*. Fokusgruppe intervjuer har blitt veldig populære i det siste. De er attraktive, på grunn av at over en bestemt tid kan man *fange opp flere menneskers oppfatninger i løpet av en ansikt-til-ansikt interaksjon og samtidig styre denne innpå noen spesifikke temaer som man har bestemt på forhånd* (Tjora 2012, 123.) Selv om denne metoden virker veldig attraktiv, kunne den ikke gi bedre og utdypende forståelse av mitt forskningsspørsmål. Jeg hadde lyst til å ha flere mulige besvarelser fra individer i forskjellig alder, sosiale grupper og bosteder. Å samle så forskjellige informanter på ett sted kunne være en utfordring og vanskelig. Samtidig kunne en eller to timer være for liten tid til at man kunne fange opp alle oppfatninger av informantene.

Derfor valgte jeg i min forskning semistrukturerte intervjuer. I stedet for *semistrukturerte intervjuer* kaller Askel Tjora (2012) denne intervjumetoden *dybdeintervjuer*. Etter min mening belyser dette begrepet målet med intervjuet bedre. I dybdeintervjuer stiller man åpne spørsmål, så informanter kan gå i dybden, der de har mye å fortelle. Samtidig er det en åpen mulighet til å berøre et nytt tema på som intervjuer ikke har tenkt på i forkant, men som har en stor relevans til gjennomføringen av forskningen. Dybdeintervjuer er relativt frie samtaler

som holder seg til et spesifikt tema som er av forskerens interesse. Målet med denne intervjuemetoden er å finne en avslappet stemning slik at informanten kan reflektere over sine meninger, oppfatninger og følelser i forhold til forskerens aktuelle tema (Tjora 2012, 104-105).

Kvaliteten av intervjusamtalen avhenger stort sett av relasjonen mellom informanten og forskeren. Gjensidig tillit er avgjørende (Tjora 2012,107). Før intervjuet brukte jeg god tid på å fortelle mitt mål med intervjuet. Informantene måtte også få vite at det fantes ikke noe *riktig* eller *feil* svar på de åpne spørsmålene som ble stilt. Før hvert intervju skapte jeg en atmosfære der informantene kunne føle seg som eksperter av sin virkelighet. Ingen andre enn de kunne fortelle bedre hva det å bo i et slikt spesielt område i verden betyr, og hva den hjelpen som de får fra FNs forsvarende styrker betyr. Under intervjuene hadde jeg rollen som lytteren. I sin bok påpeker Trost og Jeremiassen ”Interview i praksis” relevansen av forskerens rolle. Det er viktig at forskeren ikke deltar i fortellinger, men at han/hun lytter. Ellers kan det skje at forskeren påvirker informantenes svar til stilte spørsmål med sine meninger eller uttrykk (Trost, Jeremiassen 2010, 56).

Min oppfatning av gjennomføring av intervjuer er mest påvirket av symbolsk interaksjonistisk perspektiv. Dette perspektivet, forskjellig fra Kvale (Trost og Jeremiassen 2010, 56), har et annet syn på relasjonen mellom intervjuer og informant. Under et intervju, etter Kvales mening, utveksler to personer sine synspunkter. I symbolsk interaksjonistisk perspektiv utveksler ikke informanter og intervjuer sine meninger og synspunkter. Intervjuer har lytterens rolle, mens informanten er en forteller. Det er ikke *en* relasjon, men det er *to* relasjoner. Informanter er opptatt av å levere den informasjonen intervjuer er interessert i. Mens samtalen pågår mellom to parter, er intervjuer den som har ansvar for et vellykket intervju. Etter samtalen befinner begge seg i forskjellige situasjoner, mens informanten får med seg ny erfaring og forståelse av sin situasjon, har intervjuer mange inntrykk av informantenes svar, som han/hun skal analysere senere (ibid 2010, 56).

- **Planlegging av studien**

Forberedelsen til datainnsamling var den viktigste fasen i min studie. Jeg måtte vurdere og reflektere mange ting på forhånd, for å unngå feil og misforståelser av studien i gjennomføringsfasen. Språk, kultur og tradisjoner er annerledes i Libanon enn der jeg vokste

opp. Da jeg kom til Libanon for å gjennomføre min studie, var det min tredje reise til dette landet. De to første besøkene hjalp meg til å forstå kulturen og tradisjonene til mennesker som bor i Sør-Libanon. Jeg hadde anledning til å delta på olivenhøsting. Denne begivenheten forener alle som bor i dette området. Uavhengig av sosial status, religion og livsstil, alle var opptatt av oliven. Det var interessant å observere hvordan mennesker kommuniserer med hverandre verbalt og ikke-verbalt. Min store fordel var at jeg har basiskunnskap i arabisk språk. Den hjalp meg i mange situasjoner og samtidig førte den til mange positive reaksjoner fra mennesker. En europeer som kunne snakke språket deres ble alltid vel mottatt.

Men min kunnskap i arabisk språk var ikke bred nok til å gjennomføre intervjuer, derfor måtte jeg ha en tolks assistanse.

- Tolkerens rolle

Min tolk var søsteren til mannen min. Hun har arbeidet som tolk for FN siden 1985, og har mye erfaring og kunnskap om sitt felt. Spesielt det som gjelder UNIFIL. Hun tolker fra arabisk – engelsk og omvendt. Før jeg spurte henne om hun kunne hjelpe meg med å tolke intervjuer, vurderte jeg noen etiske aspekter. Det er både en fordel og en ulempe når man involverer sine nærmeste i sin forskningsprosess. Fordelen med at hun er min slekting var at hun var veldig hjelpsom og var alltid med meg når jeg trengte henne, hun brukte sin tid til å reise med meg fra et sted til et annet for å tolke. Avtaler for å få intervjuer gikk mye raskere og jeg kunne ha dem i flere landsbygder, fordi hun kjenner alle områder hvor FN har sine styrker.

Hennes status vurderte jeg som en ulempe, fordi at hun er kjent tolk i området og jeg tenkte at hennes deltakelse kunne påvirke mine informanter slik at de ikke fikk snakket åpent eller at de delte sin mening slik det ble forventet av dem: informantene blir ikke ærlige, redde for at de blir kritisert. Mine engstelser ble ikke oppfylt, først og fremst kommuniserte en del av informantene med meg på engelsk, andre snakket arabisk, hennes tilstedeværelse ble vurdert som positivt, fordi informantene følte seg lettet, da de fikk kommunisere på sitt språk, og samtidig vite, at det som ble sagt, ble oversatt av en profesjonell tolk. For informantene var det viktig at jeg oppfattet ikke bare formidlet informasjon, men også de følelsene og de livserfaringer som de ville formidle.

De to ukene jeg var i Libanon for å gjennomføre mine intervjuer, var Selma min tolk ikke bare i arabisk språk, men hun hjalp meg også til å forstå kulturen, tradisjonene og reglene som gjelder i dette landet. Noen ganger kunne jeg forstå språket, men jeg kunne ikke forstå menneskenes handlinger, hun var ved siden av meg for å forklare de.

- Observasjoner

Det er mine observasjoner som vekket interessen for å skrive oppgaven om FNs internasjonale sosiale arbeid og andregjøring. Selv om Sør-Libanon er en del av Libanon, må man passere flere militære sjekkpunkter for å komme inn i dette området. Alle biler stoppes av libanesiske soldater som sjekker menneskene som kommer inn og ut fra territorium. Turister kan ikke komme inn uten tillatelse, for å få lov til det må man sende inn en kopi av passet og få en identifikasjonskode. På dagtid i gatene ser man flere konvoier av hvite militære biler med blå FN flagg og "UN" (forkortelse av FN på engelsk) skrevet med store svarte bokstaver. Bilene stopper ikke i små landsbygder, men kjører gjennom dem. FNs soldater bor i store leirer ikke langt fra landsbygdene. Leirene har et høyt gjennomiktig gjerde med utstikkende pigger og piggråd på toppen. Hele territoriet overvåkes av kameraer. Det anbefales ikke å stå lenge ved siden av disse gjerdene uten grunn, fordi det kan virke mistenkelig.

FNs lege kom en gang på besøk til landsbygda jeg bodde i, og fattige damer ble glade fordi de fikk mulighet til å snakke med en lege og fikk gratis medisin. I butikkene er FNs soldater velkomne, noen eiere kan alltid si noen ord på deres språk. En gullsmed og butikkeier hadde bilder av seg selv sammen med FNs soldater fra Spania, og flaggene fra Spania, Kina, India og Norge. Da folk fikk vite at jeg kom fra Norge, likte noen av menneskene å si "God dag" og "Hvordan går det med deg?" på norsk. "We love norwegians" sa de.

Hvert infrastrukturprosjekt som FN gjennomfører, markeres med en informasjonstavle. Jeg så flere slike ferdige prosjekter: et renoverte legesenter, gatebelysning, leke-og idrettsplasser ved skoler.

Jeg har lest blader på engelsk om FNs aktiviteter i Sør-Libanon, og sett et informasjonsblad for barn, som forklarer hvor farlig det er å leke ute med ukjente ting liggende i området, fordi man kan komme over landminer eller granater fra krigstiden. Og hvorfor det er viktig å ikke

krysse grensen mellom Libanon og Israel ”blå linjes” grense (den blå linjen er demarkasjonslinje identifisert av FN i 2000, 7 juni, etter at Israel trakk seg fra libanesiske territorium¹¹). Libanesiske barn har fortalt meg at FNs leger gir gratis vaksiner til barna på skolen. Det virker som om at FNs assistanse i området er en del av dagliglivet.

En religiøs fordeling av landsbyene fikk også min oppmerksomhet. Dette kunne man oppdage etter å ha sett mange forskjellige religiøse objekter. I kristne landsbyer kunne man se jomfru Marias og Jesus skulpturer, kirker med vakker arkitektur. I de muslimske landsbyene finnes det store informasjonstavler med bilder av religiøse eller politiske ledere. Etter ankomst i landsbyen kunne man raskt se hvilket trossamfunn menneskene der hørte til.

- Utvalgskriterier

Ifølge Thagaard (2009, 55-56) krever kvalitative studier et strategisk utvalg av informantene, som bør ha egenskaper, erfaringer eller kvalifikasjoner som er relevante til forskningsproblemstillingen. I min forskning, betrakter jeg alle som bor i Sør-Libanon som eksperter på livet i dette området og relasjoner med FNs styrker. A. Tjora (2012, 146) sier også at i undersøkelser med ganske generelle temaer, kan alle som har erfaring med dette, ha noe å fortelle. Derfor er det viktig å sette noen kriterier som avgrenser og klargjør forskningsprosessen.

I mitt tilfelle valgte jeg kriterier som alder, bosted og status.

1. Alder. Først bestemte jeg meg for å velge informanter fra to generasjoner: eldre generasjon (alder 45>) – de som husker dagene da de første FNs soldater kom til landet. De kunne fortelle sine erfaringer og inntrykk gjennom hele FNs tilstedeværelsesperiode i landet. Mens yngre generasjon (alder 25<) – har ikke direkte oppfatning av FN fra før, men kjenner dem fra interaksjon nå.

2. Bosted. I Sør-Libanon finnes mange forskjellige FN-bataljoner fra hele verden. Derfor valgte jeg å snakke med folk fra forskjellige landsbygder, hvor bataljonene fra India, Spania, og Indonesia har kontroll over territorium.

¹¹ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unifil/background.shtml>. 02.12.2015

3. Sosial status. Sosial status av informantene var interessant fordi de kunne ha en annerledes oppfatning av situasjonen og relasjonen med FN. Avslutningsvis hadde jeg snakket med en ordfører, en byggmester, en pensjonist, to studenter, en elev, en kontomedarbeider, en butikkmedarbeider og en helsesøster.

- **Utvalg og rekruttering av informanter**

I kvalitative intervjuer må man ikke ha mange intervjuer, viktigst er å komme frem til de unike meningene som informanter kan dele, og som er relevante til forskningsproblemstillingen. Å få samlet essensen av hvordan informanter opplever hverdagen rundt seg, er hovedmålet med hele studien (Ryen 2002, 85.) Jeg brukte strategien som er beskrevet av Miles og Huberman (1984, 42), hvor det anbefales å intervjuer informasjonsrike respondenter først. I starten organiserte jeg en samtale med en ordfører. Jeg ville vite og forstå mer av de sosiale aktivitetene i den sosial hjelpen som gjennomføres i Sør-Libanon. Samtidig ville jeg få vite om erfaringene og utfordringene som dukker opp i hverdagen. Deretter intervjuet jeg ”vanlige folk”.

Rekruttering av informanter var en enkel prosess. De jeg spurte om å delta i mine intervjuer var positive og engasjerte i fortellinger om sine erfaringer. De var glade og følte seg viktige, fordi deres meninger og oppfatninger ble hørt.

Planen min var å intervjuer seks respondenter. Men etter de seks samtalene hadde jeg nok tid og mulighet til å gjennomføre enda flere intervjuer. Til sammen ble det intervjuet ni respondenter.

Intervjuer ble avtalt på forhånd enten via telefon, eller en kort samtale ansikt til ansikt, andre foregikk i *her og nå* situasjonen. Jeg besøkte syv landsbygder. Avstand mellom disse landsbygdene er 10 - 20 km.

- **Gjennomføring av intervjuer**

Alle intervjuer ble gjennomført i omgivelser som var komfortable for informantene. Som oftest ble samtalen organisert hjemme eller på jobb hos respondentene. Jeg var fokusert på at de skulle føle seg trygge og avslappede mens samtalen pågikk. Gjennomføring av intervjuer

med respondenter av yngre generasjon foregikk mer strukturert enn med den eldre generasjon. De unge lyttet nøye mens jeg presenterte mitt forskningsprosjekt, stilte noen avklaringspørsmål, så begynte intervjuet.

De eldre begynte samtalen med kaffedrikking og småprat om dagens aktualiteter (for eksempel var alle opptatt av å snakke om været en dag det regnet kraftig, fordi slikt regn var uvanlig på den tiden av året). Etter småpraten begynte forskningssamtalen. Noen ganger gikk ikke samtalen i den rekkefølgen jeg hadde planlagt, fordi da informantene fikk vite at jeg kom fra Norge, ønsket de å dele sine oppfatninger av de norske FN-soldater som de kjente personlig.

Intervjuene var vendepunktet i min forskning og førte til korreksjon av mitt forskningsspørsmål. I begynnelsen var jeg opptatt av å vite og utforske hvordan internasjonalt sosialt arbeid gjennomføres, hvilken hjelp befolkningen får og hva det betyr for de enkelte menneskene som bor i Sør-Libanon. Men i intervjuprosessen oppdaget jeg at informantene bare ”rapporterte” den hjelpen de fikk, og ville heller snakke om relasjonene de hadde med FN-styrkene og hendelser de hadde opplevd på grunn av FNs tilstedeværelse. Informantene snakket veldig emosjonelt om dette temaet. Derfor fordypet jeg meg i disse fortellingene. Som et resultat av dette, forandret jeg min problemstilling for klarere å forstå prosessenene i praksisen av internasjonalt sosialt arbeid som fører til andregjøringsfenomenet.

Samtalene tok mellom 20 – 40 min. Intervjuene som foregikk på engelsk, var mye kortere enn de som var på arabisk.

- Ethiske aspekter i forskningen

Samtykke, konfidensialitet, tillit og uskadelige konsekvenser for respondenter – det er de hovedprinsippene som stilles til forskningsprosessen (Tjora 2012, 159; Ryen 2002, 207-208; M. Dalen 2011, 100). Informantene må også få vite at de har rett til å avslutte samtalen når det passer dem og de må ikke føle seg skyldige om intervjuet ikke fullføres (Tjora 2012, 160).

Under intervjuene la jeg mye vekt på informantenes anonymitet og konsekvenser som kunne komme av min forskning. Noen ganger følte jeg meg mer opptatt av dette enn mine informanter. For eksempel var det en respondent som spurte meg om jeg kunne ta bilde av han og sette det inn i min ”artikkel”, som han kalte det. Andre ville at deres navn skulle bli

skrevet inn i arbeidet, når de ble sitert. Jeg informerte dem om at jeg ikke skulle gjøre det, på grunn av at det ikke krevdes i oppgaven. Jeg la vekten på å forklare dem hvor viktig det er at de er beboere fra dette området, hvor FN har sine styrker.

Andre utfordringer fra et etisk perspektiv var samtaler med unge respondenter. Jeg hadde to respondenter i alderen 14 og 16. Når barn og ungdom deltar i forskning er det viktig å få samtykke fra barnas foreldre/foresatte. Monica Dalen (2011, 102-103) skriver at noen ganger kan foreldres rolle i intervju med barn skape en problematisk situasjon. Barna kan bli påvirket av foreldrene til å snakke i bestemte mønstre og ikke uttale seg fritt og åpent.

En lignende situasjon opplevde jeg da jeg intervjuet ei jente. Mens vi holdt på med intervjuet, satt det til sammen seks personer i et og samme rom. Familien hennes var veldig interessert i hvordan intervjuet foregikk. Mens jenta svarte på spørsmålene, ville alle kommentere hennes svar og oppfordret henne til å huske en eller annen situasjon. Det følte som om familien ville svare på spørsmålene som om dette var svarene til en eksamen og alle ville at jenta skulle ha de beste svarene. Jeg forklarte flere ganger at uansett hva hun svarte eller ikke, så var det greit, fordi det fantes verken riktig eller feil svar. Alle svar var viktige, men dette forstod de ikke helt. De ville hjelpe henne uansett, med mer utvidede og utfyllende svar.

Et annet etisk dilemma oppstod da jeg skulle intervjuer en gutt som jobbet i sin fars butikk etter skolen. Etter presentasjonen av min forskning, viste han stort engasjement for å delta og bidra med sine synspunkt. Før jeg startet intervjuet måtte jeg få tillatelse fra foreldrene hans på grunn av hans alder. Han følte seg utilpass med den oppståtte situasjonen, fordi, slik han forteller, er han vant til å ta ansvar som vanligvis pålegges voksne. Et eksempel på det var at han var alene i butikken til faren og drev handelen. Jeg intervjuet gutten uten farens samtykke, men i slutten av intervjuet kom faren og bekreftet sønnens standpunkt om det å være voksen.

- Analysestrategi

I analysen bruker jeg en diskurs – og symbolsk interaksjonistisk perspektiv. Disse perspektivene gir en mulighet for å forstå meningen og konteksten av uttalelsene.

Foucault beskriver diskurs som ”en bestemt måte å tale om og forstå verden på” (Jørgensen og Phillips 1999, 9). Måten vi forstår virkeligheten er ofte påvirket og formet av diskursene.

Med andre ord, vi handler og tolker virkeligheten diskursivt, uten å være klar over det. Diskurser har mye makt som er usynlig. Foucault mente at det er viktig å avdekke denne makt og de bestemte utsagn eller handlingsmønstre (Foucault 1999).

Sosialkonstruksjonistisk perspektiv er opptatt av prosesser som aldri er statiske. Situasjoner, som mennesker lever i, er konstant i prosessen og er avhengig av bestandig definering av situasjon. Definisjon av situasjonen betyr at ”*Hvis mennesker definerer eller oppfatter en situasjon som virkelig, er den virkelig i sine konsekvenser*” (Thomas og Thomas, 1928, sitert fra Levin og Trost, 2005,11). . Det som mennesker oppfatter er ikke bare deres virkelighet, men også hvordan denne definisjon av virkelighet påvirker deres handlinger. Den mellommenneskelige interaksjon er påvirket av gruppetilhørighet og den spesifikke kulturen (Levin og Trost 2005, 89).

Det essensielle i dette perspektivet er at en må ha mye empati for å leve seg inn i andres forestillingsverden. Det er en nødvendig evne for å forstå respondentens tanker og følelser.

- **Intervjufremstilling i teksten**

Hvert intervjuutdrag som brukes i analysen avsluttes med et tall i parentes (1) som er tildelt hver informant. For å gjøre sitatene lettlesle ble det fjernet forstyrrende og meningsløse småord (*like, so.. so, you know*) uten at dette er markert. Ellipse etter komma (...) betyr at ordene eller setningen er fjernet, fordi den er uvesentlig for sammenhengen. Når det ble brukt (...) betyr det at det er flere hele setninger som ble fjernet og som handler om andre ting. Ordene i hakeparentes [*people*] er mine kommentarer. Ikke-verbal kommunikasjon, humør, pauser og andre nyanser ble ikke bemerket på en spesiell måte i den transkriberte teksten.

4. Analyse

I dette forskningsprosjektet er jeg opptatt av å se på implementering av internasjonalt sosialt arbeid i hverdagen og relasjonen mellom folk som gir og får bistand. Mitt forskningsspørsmål er:

Hvilke prosesser fører til andregjøring i praksis av internasjonalt sosialt arbeid?

En persons selvfølelsen ”det å bli andregjort” formes over tid, og det er de sosiale prosessene og sosiale handlingsmønstrene som fører til dette. For å forstå prosessene er det viktig å se på det gjennom en politisk, historisk og kulturell kontekst.

Først i analysene belyses informantenes forståelse og oppfatning av FNs tilstedeværelse i deres område; hva den betyr for dem og hvilke følelser som blir skapt. Det er viktig å forstå dette fordi bistandsmottakerens oppfatning av bistandsgiver har stor innvirkning på en vellykket gjensidig relasjon.

Videre kommer analysedelen der andregjøringsfenomenet belyses. For å forstå dette fenomenet ser man på to kategorier: den ene belyser forståelsen av å være en del av *vi gruppe*, den andre hvordan informantene oppfatter seg selv som *de andre*.

For å svare på problemstillingen ser jeg på hvordan informantene forstår fellesskapsfølelsen som de hadde før i tiden og endringen som fører til tap av fellesskapet. I slutten av analysen omtales FN-styrkenes betydning for informantene, til tross for påvist andregjøring. Dette gir mulighet til å forstå holdningen som informantene har om FNs styrker.

- **Hvorfor er UNIFIL her?**

Fred og sikkerhet

Libanon er et lite land i Midtøsten som i mange år var utsatt for uro på grunn av borgerkrigen i landet og en konflikt med Israel, da den sørlige delen av landet var okkupert. Etter mangeårige konflikter ble befolkningen vant til å være forberedt på det verste, og derfor setter de stor pris på fred og sikkerhet, slik de har nå. De som bor i Sør-Libanon påvirkes mest av konflikten med Israel, som etter deres mening kan starte opp igjen når som helst. Derfor

oppfattes FNs fredsbevarende styrker som et tegn på trygghet og sikkerhet. Så lenge de er her, er det fred og sikkerhet i området.

Of course they are here for the sake of the people and then it's not only because of the security. If you are secured then you are able to work, you are able to continue your life easily, comfortably. You have no worries; you have no fear of anything. So this is the main goal of them being here. So we, the people, can feel ourselves, we don't have to be afraid or not having faith in this place (9).

Den ustabiliteten som en krig fører til er den verste opplevelsen som en kan tenke seg. De som har opplevd krig, har følt den på kroppen. Informant nr. 9 som har opplevd krig i juli 2006, setter stor pris på det normale liv. Dette innebærer å være seg selv og ikke miste troen på hjemlandet. Hvis det blir krig, da tenker man bare på måter man skal overleve på. Hjemmet og landet man bor i, er ikke en indikator for trygghet lenger.

En annen informant som har opplevd den første ankomsten av FNs styrker, husker denne dagen med glede:

So the moment we heard about the United Nation forces came to the area, we gathered whatever we had of bread, food and fruits. What we had in the villages and we went to the main yard in the town to welcome them. So after that period the people felt very relaxed, safe and secured (7).

Minner om det første møtet med FNs soldater er gode og preget av positive følelser. De viste sin takknemlighet med en innsamling av mat som ble gitt til soldatene. Mat i krigstiden blir en av de viktigste verdiene, så den innsamlingen av alt de hadde for å ta imot de første FN-soldatene, viste den store betydningen av fredsbevarernes ankomst.

Det var den norske FN-bataljonen som kom først til det okkuperte Sør-Libanon. Befolkningen var glad og hadde store forhåpninger og troen på FN-styrkene var et tegn på stabilitet. Den norske bataljonen bevarte freden i Sør-Libanon fram til 1998, og i denne perioden hadde de bygget en nær relasjon til befolkningen. Selv om Norge ikke er en del av FNs styrker i Sør-Libanon lenger, har befolkningen fortsatt gode minner og stor takknemlighet for de første soldatene som kom i tiden da ustabiliteten preget dette området.

Folks oppfatning av FN-styrkenes betydning før og nå har endret karakter. Den varme velkomsten til soldatene som reddet området fra krigen har endret seg til et pragmatisk syn

basert på internasjonalt regelverk og rasjonalitet. Nå er FN-styrkene her for å sikre freden og sikkerheten, men ikke lenger som *redningsmenn*. Grunnen til at de fortsatt er her er på grunn av internasjonale avtaler og konvensjoner som forebygger mulige konflikter, og bare det.

Initially I must admit that UNIFIL are here due to the certain resolution, international convention resolution and they are here because we have suffered a period of war with Israel which is of the border. They [UN] are here to protect us from the Israeli aggression and to prevent any violation for the international law and international resolution. Their rule is much sanctioned and it is very important to have them here because it's for our benefit. People are feeling more safe (8).

Informant nr. 8 beskriver FNs tilstedeværelse som en rasjonell gjensidig avtale. Hans fortelling er ikke ladet med følelser eller nærrelasjon til FN-styrkene. Han synes at i denne situasjonen som Sør-Libanon befinner seg i nå, er det nødvendig å ha FNs styrker til stede for å sikre stabiliteten i området. Denne tilstedeværelsen er reglementert i internasjonale avtaler der begge sider må oppfylle sine forpliktelser.

Slik rasjonell beskrivelse av UNIFIL analyseres, videre og her kan man se at forestillingen av styrkene har en annen oppfatning. Den er ikke lenger positiv. Fred og sikkerhet som folk har i dette utsatte området, ifølge informanter, har sin pris. Denne prisen er overvåkning og kontroll av deres liv.

Overvåkning og kontroll

I don't feel that they are really the peacekeepers here. I think that they are just looking or giving reports for about the state of Lebanon (1).

Informant nr. 1 har ikke tillit til UNIFIL. Den negative oppfatningen av FNs styrker kommer av det hun opplevde under krigen i juli 2006, da en stor del av hennes landsby ble ruinert og siden FNs styrker er nøytrale, involverte de seg ikke i konflikten.

"At that time I don't remember that they [peacekeepers] did anything. Once I saw helicopter over the river checking the area. They didn't interact with the people here. No" (1).

Denne nøytraliteten av fredsbevarere vekker mistillit. Ifølge informanten er det ikke så viktig med hjelpen nå som det er fred. For henne er det viktigst å være trygg på at hun kan søke om

å få hjelp, når det oppstår krisesituasjoner. Det er viktig å vite at man har noen til å stole på. Dette er essensielt for henne.

I'd like to know if there's like any interaction from Israel would they all be gone and, like, try to keep peace or just stand aside and just we are "making peace with you" and we don't interfere a lot (1).

Slik problemstilling viser at informanten oppfatter FNs nøytralitet som om de er her bare for å overvåke området ved grensen til Israel.

Informant nr.4 sier at FNs tilstedeværelse kan ses på fra to perspektiver. De vanlige soldatene som befolkning ser på gata blir tatt imot positivt, de har ikke noe imot dem, men det blir en annen vurdering når befolkning diskuterer FNs virksomhet på et politisk nivå. Informanten deler videre at FNs hovedmål er å representere Israels interesser. Som resultat av dette, skaper en slik oppfatning negative følelser.

"The pulse of the street is mainly positive about UNIFIL but of course it's also political so in some villages no matter what they do, it will always be a political mission and they will always be considered as a spy or not welcome. It depends, it's very political.

-Political. What do you mean?

-People feel that they are here in the service of Israeli interest for example, to spy on them, to take photos of military points, so yea, this continues to be the sense. But as I said it's political. Now, if you see normal person in street, I don't think that anyone is really annoyed. It depends on politicians and, of course, the policy of the troop contributing countries (4).

Den politiske situasjonen har stor innvirkning på stemningen og selvfølelsen til mennesker. Det skjer mange sosiale aktiviteter og arbeidet utføres av FN (kommer senere i analysen om dette), men mennesker føler seg ikke avslappet på grunn av deres hovedmål som er overvåkning og kontroll. De globale politiske handlingene og situasjonen som Libanon befinner seg i, er grunnen til den kritiske oppfatningen.

Global politikk i hverdagen

Ifølge informanter har politikk en stor innflytelse på hverdagsaktivitetene. Måten FNs soldater kommuniserer med innbyggere på, er påvirket av landet de kommer fra og politikken som føres i det landet.

It depends on politicians and, of course, the policy of the troop contributing countries (4)

Fredsbevarernes hverdagsaktiviteter utføres med forskjellig oppfatning og forståelse. Det trekkes en skillelinje mellom soldatene som kommer fra Asia, og de som er fra Europa. Politikken som føres i de landene er forskjellig og det synes på soldatene. Asiater sees på som fredelige og avslappede. Informantene mener at landene de kommer ifra ikke er aktive i den globale politikken. En slik avslappet holdning fra politikere i asiatiske land reflekteres på soldatene og deres aktiviteter i Sør-Libanon. De stresser ikke og har mer vennlig kontakt med befolkningen.

They [People] feel that the Asian troops feel very comfortable. Indonesians relaxed because, you know, the government is a peaceful government that is not really politically involved in the conflict, so it's also reflects on the troops (4).

I motsetning til asiater er europeere engstelige og mistenksomme. Politikk som føres av Vesten presenterer Sør-Libanon som et farlig område, der kontakt med innbyggere kan føre til konflikter og uro. Som resultat av deres varsomhet er europeiske fredsbevarere forsiktige med å komme i nærkontakt med innbyggere. De utfører sine forpliktelser og sosiale aktiviteter, men er reserverte overfor lokalbefolkningen, fordi de er overbeviste at menneskene der er fiendtlig innstilte.

European have some concerns, it's because of the briefing, also that they saw before they coming here. Some of them, you know, they thought that they were coming to Afghanistan, ... It depends on how they were briefed, but mainly Europeans are more cautious about the society and about the patrol (4).

Ifølge informantene har politiske standpunkt i landene stor betydning på hvordan soldatene oppfatter oppdrag og aktiviteter i Libanon. I avsnittet ser vi at Libanon presenteres som farlig, utrygg og at tilstanden ofte sammenlignes med Afghanistan, der den vestlige militærorganisasjonen NATO utfører oppdrag for å motkjempe terroristiske organisasjoner. Soldatene som får en slik oppfatning av Libanon har mistillit og tror at befolkningen er fiendtlig innstilt overfor dem.

Samtidig oppfatter lokalbefolkningen FN veldig ulikt. Fredsbevarere fra Asia oppfattes som velvillige og fredelige, mens fredsbevarere fra europeiske land sammenlignes med NATO styrker, der deres tilstedeværelse ikke er fredsbevarende, men heller et militært oppdrag. En slik forhåndsdommelse hindrer en gjensidig kommunikasjon. Situasjonen begynte å endre seg

da fredsbevarere og lokalbefolkningen kom i kontakt med hverandre og fant ut at de skapte stereotypene ikke samsvarte med virkeligheten. Denne endringen førte til forbedret forhold.

Now speaking about the period after 2006 war, these troops which they came, were people from the NATO and those people are not accustomed to be in friendly environment, ... In the beginning they were conservative also the people were apprehensive with that, so it wasn't like good relationship at the beginning, but, later on, they realized that people here are friendly, they are not against them, and then the relations started to improve. They started to interact with the local population, people started to accept them and eventually they got adjusted to the situation here and the relation got much better (6).

Informantenes fortellinger gir innblikk i den daglige oppfatning av hvordan mistilitt hindrer fullverdig kommunikasjon mellom mennesker fra forskjellige deler av verden. Men skapte stereotyper og stillestående diskurs kan endres når mennesker kommer i kontakt med hverandre.

En av de viktigste faktorene som fremmer menneskenes kommunikasjon er gjennomføring av FNs sosialarbeid og aktiviteter og forbedring av den sosiale situasjonen i Libanon. I neste avsnittet skal vi se på hvordan informantene oppfatter FNs sosiale arbeid og hvilken betydning det har for befolkningen.

- FNs internasjonal sosial arbeid i praksis

Det sosiale arbeidet har en relevant plass i FN-styrkenes hverdagsaktiviteter. Slike aktiviteter er et viktig redskap for å opprettholde fred i et sårbart område. I 2012 har FN utgitt "Civil affairs handbook" hvor det beskrives i detaljer måter som arbeidet med befolkningen skal utføres på. Her påpekes det at fredsbevaring er mulig bare når lokalbefolkningen klarer å forbedre sin levestandard, styrke gjensidige relasjoner og ha et solid lokalt selvstyre.

For befolkningen betyr sosialt arbeid og aktiviteter mye, fordi arbeidet skaper viktighetsfølelse for menneskene. FNs tilstedeværelse i området er ikke bare et politisk steg, men også noe enkeltmennesker kan få nytte av. Sosiale aktivitetene er en måte å fremme nære relasjoner på. Under forklarer informanten nr. 6 FNs fredsbevarernes arbeid og relasjoner.

They started to fund some projects and activities for the local communities here. They started to provide medical assistance, they started to do also development projects, and they provide

villages with solar lamps, conduct language classes. In the summertime they organize some sports activities and they want to come to the schools, they organize certain events in the schools and then other development projects ,so people started to feel that they are here for their own safety (6).

Alle overfornevnnte aktiviteter kan fordeles slikt:

1. *Sosialt arbeid i form av aktiviteter.* FN's leger reiser hver dag til forskjellige landsbyer og gir medisinske undersøkelser til befolkningen. I tillegg behandler og lærer de opp veterinærene og lokale gjeterne, slik at de kan gi en bedre velferd til dyrene. Tannlegeassistanse - tannleger som gir en gratis tannsjekk og pleie i forskjellige landsbyer for de fattige og flyktningene fra Syria. På skolene organiseres det utdannings- og fritidsaktiviteter for barn, informasjonstimer om FN. Etter skoletiden organiseres det engelsk og spansk språkkurs både for unge og voksne. I noen av landsbyene organiseres det kurs for kvinner, hvor de lærer å sy, lage såpe og forskjellige håndverk. Slik oppfordres kvinner til å ta opp aktiviteter som gir inntekt.

2. *Sosialt arbeid i form av prosjekter.* FN sammen med lokale kommuner gjennomfører ulike utviklingsprosjekter og prosjekter innen infrastruktur, som forbedrer menneskenes levevilkår. De prosjektene som er mest verdsatt av befolkningen, har med strøm og vann å gjøre. I forskjellige landsbyer installerer FN nattbelysning som drives av solenergi. Lokalbefolkningen setter pris på dette prosjektet, fordi lampene er en viktig lyskilde i mørketiden. Vannfiltrerings- og nettverksprosjekter forbedrer vannets kvalitet og tilgang fordi landet ikke har et velfungerende kontinuerlig vanntilførselssystem fra før av. Vannet til husholdninger tilføres 2-3 ganger i uken, noen timer per dag. I det tidsrommet må de fylle opp egne vanntanker. Sosialsentere møbleres og det installeres datautstyr som åpner muligheter for organisering av flere sosiale aktiviteter.

Informant nr. 6 sier at befolkningen ved å observere en slik fast aktivitetsgjennomføring, får en følelse av at FN ønsker å hjelpe dem. De føler at dette muliggjør og fremmer tillit, og samarbeid med FN's utførende fredsoppdrag.

They are doing more than expected, because some of them are suffering from economical crisis in their home country, so what they are doing it is more than the people expect them to do. And we can evaluate the situation that what they have done or are doing it's good, because it's not only satisfactory, it is good. Whenever they are asked for something they are

giving within their own limits. They are not behaving in a nasty way but whatever is available for them and within their own resources they are doing it (6).

I informantenes uttalelser kjenner man takknemlighet og verdsettelse av det sosiale arbeidet, ikke minst understrekes viktigheten av det. Men samtidig belyses det en annen side av kommunikasjonen med fredsbevarere som er veldig relevant for befolkningen – den nære relasjonen.

- Før i tiden betydde FNs styrker og oss ”Vi”

Både unge og eldre informanter deler tanker om den forskjellige relasjonen de hadde med FNs soldatene før og nå. Når de snakker om fortiden, assosieres FN mest for dem med FNs soldater fra Norge. Gjennom mange år hadde befolkningen og soldatene skapt nære relasjoner som varer. Da norske styrker kom for å utføre oppdraget, hadde de tilpasset seg lett i samfunnet og ble en del av det. Ved å bo blant befolkningen ble de bedre kjent med dem og klarte å leve seg inn i deres problemer, kultur og skikker, dette fremmet fellesfølelsen.

FNs posisjoner i landsbyene

De første fredsbevarerne opprettet baser i landsbyene. Dette la grunnlaget for en langvarig nærkontakt med befolkningen. Livet blant befolkningen lot dem leve seg inn i landsbyens liv, de kunne knytte relasjoner.

People felt very relaxed, safe and secured after they have entered the village, they established their own position and started to be friendly to the area. Because of them the people felt contentment and peace of mind that they lived close by the UN peacekeepers (7).

Yea, we can't forget that the main rule of the Norwegian is that they were staying in the villages and that's why they have managed or succeed to start a very good relationship with the people (5).

Initially they used to be inside the villages so they used to provide assistance better to the people, interacting more with the people, now all the positions are outside the villages so the assistance is limited. Before was more interaction (3).

Before, when I was little kid, I remember that they used to walk in the village, say “hello” to the people, they would lift kids. I remember that when we were little kids we used to run after them. They distributed biscuits for the kids (1).

Spising og kaffedrikking sammen

Ved å se fredsbevarere konstant i sine omgivelser, ønsket lokalbefolkningen å invitere dem på besøk. For befolkningen er dette viktig, fordi ved middagsbordet hadde de ikke bare delt maten med gjestene, men også opplevelser, følelser og erfaringer. Middagen åpnet muligheter til en bedre kjennskap om hverandre.

Soldiers used to visit our house and have food and coffee, ... They were always coming with invitation and without invitation (7).

Om ikke alle kunne invitere soldatene til en middag, var kaffedrikking en uatskillelig del av hverdagskommunikasjonen. Viktigheten av dette ritualet som lokalbefolkningen opprettholder, kan man få en bredere forståelse av etter å ha lest Rita's Azar Svendsens (2013) masteroppgave, som er om en landsbys dagligliv i Sør-Libanon. Her skriver hun at kaffedrikking er mer enn konsum av varm drikke. Dette er et ritual som bringer mennesker sammen.

I hennes arbeid avdekkes det at ritualet er meningsfullt ikke bare for lokalbefolkningen, men også for dem som inviteres til kaffedrikking. En FN-veteran har beskrevet denne prosessen av kaffedrikking slik: *“There lays so much more in a cup of coffee than what you see with your bare eyes” (Svendsen 2013, 34).*

Det kan beskrives som om tiden bremses opp og alt rundt går saktere. Om man har noen opplevelser, kan man dele dem åpenhjertig mens man drikker kaffe, og inkludere andre i hendelsesforløpet. Om man vil komme på besøk, trenger man ikke en forhåndsinvitasjon eller avtale, man kan bare komme innom når som helst og alltid føle seg velkommen.

En slik kommunikasjon er betydningsfull for befolkningen. Fortellinger om fortiden viser et savn av en slik relasjon med nåværende fredsbevarere. Ved en gitt mulighet vil de gjerne åpne sitt hjem for nåværende fredsbevarere slik de gjorde for nordmennene. Informant nr. 3 hadde et ønske om å gjenskape en slik gjensidig relasjon med de nåværende soldatene. Men avstand og fremmedgjøring hindrer dette. Soldatene kommer ikke lenger på kaffebesøk, og det er ikke like lett å invitere dem.

It is important to interact with them by calling them, visit them, exchange visits, call them to your place, offer them tea, coffee, have meal with them, this is how it used to be before because they were in the villages, now it is more official (3).

Hjelp når det trenges mest (Nødhjelp)

Den sosiale hjelpen fra FN har blitt utført for lokalbefolkningen siden deres ankomst til Sør-Libanon for å sikre fred og hindre fredsbrudd. Etter 30 år med hjelp har omfanget av den endret seg og fått andre mål. Ifølge ”Civil affairs book”, den første FNs avdeling som skulle håndtere sosiale saker i Libanon, ble etablert i 2003. Målet med arbeidet: *“is local-level liaison and monitoring. Civil affairs are also engaged in conflict analysis and mitigation at the local level and in confidence-building”* (UN, 2012, 32). Hjelpen til menneskene er en måte å fremme tillit på og å opprettholde kommunikasjon.

Etter informantenes delte minner om de første soldatene, kan man forestille seg at fredsbevarere hjalp menneskene av egne ressurser, der første prioritet var hjelpen for de mest sårbare og de som befant seg i en vanskelig situasjon.

Minner om en hendelse fra en eldre informant nr. 7 beskriver i hvilke forhold fredsbevarere var opptatt av menneskene. Samtidig kan man få et inntrykk av hvor stor betydning hjelpen hadde for folket.

I have lots of good memories in my heart, ... one evening norwegian officer came, the weather was bad, it was snowing period, he came and ask if we have in village some people who are in need, some poor people, some our friends and like that. We told that yes, we have, so in the same evening he went to the kitchen and filled up lots of food for the people. They went at night and distributed it for the people so they can feed the ones in need. Also they used to give diesel for the heating cause the weather used to be cold; they used to see that this area was neglected (7).

Vintrer med snø og kulde er meget utfordrende i Libanon. Under de kaldeste dagene pleier mennesker å tilbringe tiden hjemme, vanligvis ved en varmekilde, som er små ovner midt i rommet og fyres med fyringsolje. Mennesker venter på varmere dager for å kunne handle nødvendige ting; mat og fyringsolje. Derfor er den gitte hjelpen, under de tøffeste værforhold beregnet som meget verdifull.

Informant nr. 3 delte et minne, der fredsbevarere bistod med akutt hjelp i en kritisk sykdomssituasjon. I slike situasjoner donerte fredsbevarere blod.

If someone needed anything, or anybody was sick so they helped to move persons to hospital. And I speak on behave of my father; he had cancer, so they in the needed situation gave the blood (...). Even the money they gave if the person was in need of that. They were very kind and not only one - everybody (3).

Slike fortellinger lar en forestille seg hvor nær relasjonen var mellom soldatene og menneskene i landsbyen. Kommunikasjonen var ikke bare overfladisk, soldatene følte seg forpliktet til å hjelpe menneskene som bodde under de tøffeste forholdene.

They used to look after the people, provide assistance. At that time, there was restriction of movement, people were not able to move freely, so they were always there to help the people for assistance in any kind of the help they need (5).

Ved en tett kommunikasjon fikk både soldatene og lokalbefolkningen bedre kjennskap til hverandre og på denne måten kunne de forstå hverandres kultur bedre, skape en gjensidig relasjon og forstå forskjellene. Virkningen av dette var at etter hvert giftet de norske fredsbevarere seg med jentene fra landsbyen som de tjenestegjorde i.

Ekteskaper

Etter å ha bodd i landsbyene ble soldatene en uatskillelig del av deres sosiale liv. Etter en tid ble de nærmere kjent med lokalbefolkningen, besøkte dem og levde seg inn i hverdagslivet. Soldatene deltok på festene og viktige markeringer.

They used to take part in the wedding parties, they used to take part also in the funerals and they used to be part of the society (7).

Ved å delta aktivt i landsbyens sosiale liv kom de i kontakt med jentene og etter at deres oppdrag endte, valgte noen av soldatene, med tillatelse fra jentas foreldre, å gifte seg med dem.

Ekteskap mellom mennesker med ulik religion var en sjeldenhet og førte til mye oppmerksomhet og diskusjoner. Til tross for det var det mange slike ekteskap, noe soldatenes forståelse av ulike kulturer og tradisjoner hadde stor innflytelse på. En naturlig bekymring fra

lokalbefolkningen om suksessen på slike blandede ekteskap, sett fra et kulturelt og religiøst ståsted, ble brutt av menneskelig forståelse og respekt for hverandre.

And they very much understood the rules and traditions here, they were trying to follow. It has lot of meaning to give your daughter to somebody foreigner who does not belong to your tradition and your country. Sometimes it could be Muslim community, they could be conservative. Despite all that they meet and decided to get married, ... Some people have more objections because the girl might be Muslim and she will be getting married in the church (...). My father said that there's no difference in that, as long as they respect our rules and our tradition, that's most important (...) Because of these marriages friendship has been established between the locals here and those people, because now, after long time, they still come back with their families and friends (5).

Fra denne uttalelsen kan vi se, at frykten for kultur- og religionblanding i storfamilien var forgjeves. Varige ekteskap har ført til enda sterkere bånd med befolkningen og dette båndet knytter fortsatt dem sammen helt frem til nå, selv om soldatene ikke deltar i offisielle oppdrag.

I dette avsnittet så vi nærmere på måter informantene oppfatter følelsen av samholdet som de har fått oppleve i samband med UNIFILs fredsbevarere fra tidligere. Senere vil analysen fokusere på det som utdyper skillet mellom fredsbevarere og befolkningen, og se på årsaker til dette.

- Nå er vi bare ”De andre”

Etter å ha bedt informanter fortelle om fredsbevareres kommunikasjonsmåter med befolkningen, kunne man få et dypt og bekymringsfullt blick fra dem. Situasjonen nå har endret seg. En nær relasjon med dem har blitt vanskelig å danne og bevare. En slik situasjon åpner muligheten til tolkninger om hvordan befolkningen oppfattes av FNs styrker. Skyldes det kulturell avstand eller er det noen andre grunner? Mens Lehtonen (2005, 69) snakker om kulturelle stereotyper, er informantene opptatt av den projiserte auto-stereotype. Det er en stereotype der man er opptatt av å forstå hva andre tenker om hvordan man er (hva vi tror at de tror vi er); Informantene oppfatter at FNs soldater fra vestlige land føler seg utrygge, redde

og at de ikke vil ha noe nærmere kontakt med dem, så lenge det ikke kreves av en oppstått situasjon eller plikt som de må fullføre. Dette vekker en skuffelse hos informanter.

Avstand og lite samhandling

En av de mest merkbare forskjellene i forholdet mellom UNIFILs soldater og lokalbefolkningen er det, at de ikke vil, kan eller ikke lenger har mulighet til å danne en varende kontakt med enkeltfolk. Dette får lokalbefolkning til å føle seg andregjort. FN-styrkenes kjøretøy patruljerer landsbyene. De kjører rundt og observerer, men unngår nærmere kontakt med befolkningen.

Here in the village, ... you can see some vehicles they are just passing for the sake of passing and some others you can see that they are monitoring (9).

Et slikt fravær av kommunikasjon er forstått som et av de største problem i nåværende FNs arbeid med mennesker. Menneskene og FNs styrker lever hvert sitt liv og kommuniserer ikke mellom hverandre om de ikke må. FNs styrker er synlige i gatene, butikkene og på ulike arrangementer. Likevel er det vanskeligere å knytte tettere bånd med FN-styrkene nå enn det var før, og det fører til at informantene føler seg uvesentlige og uviktige.

In my opinion their interaction after we come back, it's not the same as they were before in 1980s and 1990s, they don't interact a lot of people. They only do what they can or ordered them to do (1).

The main problem of those troops that they don't interact directly to the people, they don't come on ground and open up a dialog or personal relations. They could introduce them and tell the people what they want. Sometimes there is language problem; this makes distance in understanding each other. They should conduct more activities so they could build relations, ... It should be kind of continuity with the people it will be much better, not respect only to the officials. It should be with the normal people, it would be much better; there would be more mutual trust and understanding (9).

UNIFIL troops should have more associations with local population. They should interact more, they should come to the ground not to be like monitoring from the distance or just channelize through certain people, and they should be more opened up (7).

Informant nr. 9 og nr. 7 bemerker at nåværende kontakt mellom FN og samfunn er utilstrekkelig. Kommunikasjon med det lokale samfunnet skjer på et offisielt nivå, ledere av FNs styrker holder kontakten med de lokale ordførere eller innflytelsesrike personer. Alle bestemmelser og aktivitetenes gjennomføring blir vurdert uten å ta hensyn til lokalbefolkningens behov og deres innspill. Ved fortelling om en slik situasjon, har informantene mange innspill og forslag på måter man kan løse problemene på og dette åpner muligheter til å knytte tettere bånd. Fraværet av en slik kommunikasjon får dem til å føle seg sidesatt.

Fremmedfrykt

Den oppståtte situasjonen får informantene til å utdype de ulike grunnene til hva som får soldatene til å føle seg slik de gjør. I symbolsk interaksjonistisk perspektiv, forsøker individet å sette seg i en annens situasjon og tenke som om man var den andre. En slik adferd kalles sympatisk introspeksjon (Levin og Trost 2005).

Ifølge informant nr. 8 er fredbevareres frykt og utrygghet følelsene som hindrer nærkontakt. Slike følelser kan man overvinne med en villet kommunikasjon og gjensidig bekjentskap. For befolkningen er opprettholdelse av kommunikasjon like viktig som det sosiale arbeidet og hjelpen som FN gir i den nåværende situasjonen. Avstanden som blir opprettholdt av soldatene fremmer en økende forvirring og andregjøring.

They are doing like several activities in the area but they are not so much interacting with people. They are maybe apprehensive; they are scared, they are afraid. We don't know what's in their mind but it would be much better if they would be more opened up with the people. They should have personal interaction, it will be much better for young generation (8).

Informant nr. 8 betegner frykt som en av grunnene til et slikt fravær av kommunikasjon med soldatene. I sin uttalelse prøver han å finne en eller annen løsning i den oppståtte situasjon. Ifølge han er villig kommunikasjon den eneste måten til å forsikre seg om den nevnte frykten er gyldig eller ikke.

- Hva har skjedd?

Ut ifra det som ble fortalt av informantene og det som jeg har observert i Sør-Libanon, kom jeg til 4 årsaker som kunne hindre den nære relasjonen og som mangler i den gjensidige kommunikasjon.

1. Endret Bataljon posisjon
2. Strengere sikkerhetskrav
3. Endret opplæring
4. Forskjellige måter å gi bistand på.

La oss se nærmere på hver av dem.

Endret bataljonsposisjon

De førstankommende soldatene i Israels okkuperte Sør-Libanon bodde i landsbyene blant befolkningen. Slik det er nevnt tidligere var dette en av de viktigste handlinger som lot lokalbefolkningen bli bedre kjent med fredsbevarere og danne tettere bånd. Deres gitte hjelp samsvarte med befolkningens forventninger og behov.

Ved slutten av Israels okupasjon i år 2000 begynte befolkningen å returnere til sine landsbyer. En slik endring av forhold fikk fredsbevarere til å flytte fra bygningene de bosatte seg i (i okupasjonstiden bodde FN's styrker i tomme/forlatte bygninger) og flytte til nye bataljonsleiere. Nye leire lå ikke langt fra landsbyen og der ble det bygget lukkede FN-leirer som lignet på små bosettinger. Det er forbudt å komme inn i det området uten særskilte tillatelser.

Slik ble relasjonen endret fra å være en jevnlig kommunikasjon med daglig samvær til strategisk og organisert gjennomføring av aktiviteter. Soldatene var bare synlige i landsbyene enten når de patruljerte gatene eller gjennomførte plikter.

Strengere sikkerhetskrav

Ifølge respondenter endret FN sitt sikkerhetsreglement etter at de flyttet til leirene. Soldatene kan ikke lenger besøke landsbyene uten ledelsens samtykke. Av sikkerhetshensyn holder man

seg til gitte regler. Informant nr. 7 sier at soldatene ikke kan komme innom for en kopp kaffe lenger, til det må de ha en tillatelse fra ledelsen, og selv om man får den, kan man ikke komme på besøk alene.

Maybe now the circumstances have changed. Maybe the security reasons is preventing this close interaction as it used to be before (...) maybe security reason that prevent them from being out so often and having relationship, personal relationship with the people.

What kind of security you talking about?

Like for instance if you are inviting people you deal with to your house for a drink or for a meal. He doesn't come alone he has to take permission. There are lots of restrictions, why? (7).

Tidligere uforpliktende kommunikasjon ligner nå mer på offisielt besøk. Selv om respondentene vegrer å snakke høyt om det, kan man få et inntrykk, av deres uttalelser, at FN's fredsbevarere ikke stoler på dem og føler at de blir behandlet som om de var en potensiell trussel.

Endret opplæring

Før avreise til fredsbevarende oppdrag får fredsbevarere opplæring og instruksjoner, men ut ifra det informantene forteller kan man danne et bilde på hvordan innhold og mål med opplæringen ble endret over tid.

Informant nr. 7 forteller at de norske soldatene fikk informasjon om landet de reiser til, om kultur, tradisjoner, skikker og måter man skal kommunisere med befolkningen på i kritiske situasjoner. Kulturforskjellen presenteres ikke som et gap, men en mulighet. Slik opplæring hadde en positiv adferdseffekt som ble værende med soldatene etter ankomst til det landet de hadde oppdrag i.

The Norwegians, before coming to Lebanon, they used to attend courses in Norway about the traditions and way of living and how to deal with people, how to approach them. So those people they should not be scared of the tradition, they should not be apprehensive, they should be more opened up with the people (7).

Samtidig, ifølge informant nr.4, blir nåværende soldater som skal utføre fredsbevarende oppdrag lært opp som om de skal til en krigssone. Sør-Libanons territorium blir omtalt som farlig, der man kan forvente negativt innstilte innbyggere. Derfor blir soldatene lært opp til å begrense kommunikasjonen med dem og unngå ikke forhåndsavtalte samlinger eller situasjoner.

European [now] have some concerns, it's because of the briefing that they have before they coming here. Some of them, you know, they thought that they were coming to Afghanistan... it depends on how they were briefed. Mainly Europeans are more cautious about the society and about the patrol (4).

De to uttalelsene avdekker hvordan den tverrkulturelle opplæringen hadde endret seg i forberedelsene av soldater før et oppdrag. I tillegg, gjennom en periode på 30 år hadde diskursen endret seg om Libanon. Tidligere motivasjon for å opprette tverrkulturell kontakt forandret seg til frykt og selvoppholdelse. Lokalbefolkningen var tidligere sett på som en ressurs som hjalp soldatene til å bli kjent med den nye kulturen. Nå blir de oppfattet som en potensiell trussel som man må unngå. Dermed har de nyankomne soldater en begrenset kommunikasjon pga. deres egen sikkerhet; dette har blitt farlig. Derfor føler lokalbefolkningen seg andregjort.

Forskjellige måter å gi bistand på

Sosialhjelpen har også endret seg gjennom det langvarige oppdraget. Tidligere ga fredsbevarere sosialhjelp ut fra egne ressurser. Fredsbevareres hovedoppdrag var og er fremdeles å sørge for sikkerhet og stabilitet i konfliktområdet. Likevel, ved å ha bodd med befolkningen i landsbyene og sett de tøffe levevilkårene, valgte de å delta i hjelpe-og bistandsarbeid. Ifølge informantene hadde menneskelig innstans en sterk innflytelse og betydning. Befolkningen følte seg hørt og verdsatt.

I "Civil affairs handbook" står det at for å sikre og opprettholde fred i de konfliktrike områdene, begynte FN med å etablere *Civil affairs offices*. Et slikt kontor ble etablert i Libanon i 2003. Målet med det var å gjennomføre forskjellige sosiale aktiviteter og prosjekter og sikre fredsbevaring. For disse prosjektene er det satt av visse finansielle midler, og kontorarbeidere i kontakt med lokale representanter gjennomfører prosjektene. I bokas forord påpekes kontorarbeidernes innsats og viktighet for å knytte bånd med lokale samfunn, men

ifølge informantene når ikke slik relasjon den lokale befolkningen. Kommunikasjonen foregår mellom de utvalgte overordnede.

- Hva om UNIFIL forlater landet?

For å få en bedre forståelse av informantenes mening og stemningen rundt FNs oppdrag, ble de spurt om deres mening om tilbaketrekning av fredsbevarere i Libanon.

Fredsbevarernes tilbaketrekning fra dette skjøre området, ifølge informantene, er umulig. Hvis slik informasjon når dem, vil det sannsynligvis oppstå uro og panikk blant folket.

De oppfatter at fred og trygghet bare er mulig med tilstedeværelsen av FN. Kommunikasjonsnyanser, andregjøring, sosialhjelp og dets gjennomføring har ikke stor betydning lenger. Det viktigste for informanter er at FN beholder sine posisjoner i Sør-Libanon. Så lenge de befinner seg her, oppfatter befolkningen at situasjonen i området er relativt trygg. FNs tilbaketrekning fra området blir oppfattet som begynnelsen av urovekkende hendelser.

It will be indication for fear and war because they're pulling out. That means the war is gonna broke out (...) as long they are here people are feeling that this is a safe and protected area. If there is a plan to pull out that means, there's something wrong is gonna take place (8).

They would not leave this area unless the situation is peaceful and calm. Peaceful and calm that means we have to think about the neighbors, we have one neighbor which is Israel and another neighbor is Syria. Now they are here because of Israel. I don't know what the real problem is and why they are here now, because we have peace, but I'm sure they will not leave unless they are 100% sure that nothing will go wrong for the people here. And then for the Syria, I don't know if Lebanon will be affected by the crisis or not, I have no idea, but for the United Nations peacekeepers I'm 100% sure that they will not leave unless the situation is calm (9).

Since we don't have like close and personal relationship we cannot say that we will feel sad or be happy, no, this is not the case. The case that as long they are here, they are performing or maintaining peace and we feel that we are safe and secure. But the moment there is the decision that they should pull out, then that it will be reason for Israel to start again

aggression (...) we would like them to stay back so we can feel more secure because they are here to implement peace (2).

Selv om det er ingen krig i Libanon nå, føler informantene seg utrygge. Den geopolitiske situasjonen som Libanon befinner seg i nå, fører til at informantene føler at FNs tilstedeværelse er en trygghetsgaranti for dem. Andregjøring og lite samhandling blir ikke lenger relevant sammenlignet med trygghet. Ifølge informant nr. 2 har dagens FN-soldater nå ikke knyttet tette bånd med befolkningen, om de skulle forlate landet, blir de ikke savnet. Likevel er det ønske om å ha dem der for det gir en trygghetsfølelse. Samtidig, om dette skjer, sier informanten, blir ikke folk glade heller. I en slik kontekst kan man oppfatte befolkningens syn på FN som ikke negativ. Folk ønsker ikke å bli kvitt FN, men det er ustabiliteten som får dem til å tolerere dem. I en slik situasjon ser jeg at andregjøring, i relasjon med lokalbefolkning og FN-styrker, er en naturlig hverdagsrealitet.

5. Konklusjon

Denne studien ga innblikk i hverdagen av sosialarbeidet på andres arena: iverksetting, gjennomføring av arbeidet, relasjonen mellom bistandsgivere og bistandstakere.

Andregjøringsfenomenet var mitt interesse- og forskningsobjekt. Jeg var opptatt av å forstå hvilke prosesser i internasjonalt sosialt arbeid som fører til andregjøring. Som analysen har vist, er dette et kompleks fenomen som har flere årsaker. Samtidig synliggjøres det at andregjøring ikke er et statisk fenomen og forandres med tiden.

I dette kapitlet oppsummeres analyseresultater og andregjøringsproblematikken diskuteres fra ulike perspektiver.

- **Andregjøring i globalt perspektiv**

Vi lever i en tidsperiode der hendelser, som foregår i verden over tid, har konsekvenser for oss. Ved å ikke se en direkte korrelasjon mellom hendelser, forstår man ikke hvor viktige de er før man finner ut at prosessene som foregår langt unna, kan påvirke oss direkte.

Selv om andregjøring ikke er et nytt fenomen, får dens aktualitet i den globale verden stadig mer oppmerksomhet og relevans. Det internasjonale sosialarbeid er en del av globaliseringsprosessen. Politiske og økonomiske hendelser som skjer i verden påvirker sosialarbeidet både direkte og indirekte. Relasjoner mellom stater og forskjellige avtaler kan enten oppfordre eller hindre en bedre implementering av sosialt arbeid i landene som er i nød (Payne 2008, 14).

I analyseprosessen kan man åpenbart oppdage at informantene skiller parallellene i kommunikasjon mellom soldatene fra Asia og Europa. Asiatene i Sør-Libanon har det bra der, og når de utfører sitt oppdrag, gjør de det etter internasjonale forpliktelser. Informanter oppfatter dem som fredelige mennesker som er villige til å opprettholde kommunikasjon om man først kommer i kontakt med dem. I motsetning til asiaterne blir europeere omtalte som reserverte og oppfører seg som om de befant seg på et livsfarlig område. Dette gjenspeiles i deres sosiale aktiviteter: de utfører forpliktende oppgaver og sørger for å ikke blande seg inn i det lokale miljøet.

Naturligvis fokuserte informantene i sine fortellinger mest på fredsbevarere fra Vesten, fordi deres oppførsel fikk dem til å føle seg andregjort. Et slikt økt fokus på denne relasjonen med FNs soldater fra Europa var også pga. deres tidligere tette bånd med de tidligere soldatene fra Europa (Norge). En endring i relasjonen fikk respondentene til å skille parallellene mellom kommunikasjoner *slik vi burde ha det og slik vi har det nå*.

For å finne svar på soldatenes holdninger og adferd, bruker jeg Edvard Saids ”Orientalisme” (2004). Ifølge han, er verden delt i to, Vesten og resten. Den vestlige kulturen og politikken har over mange århundrer formet et slikt syn, som om verden er *vår* i Vesten og *deres* i resten av verden. Vesten oppfatter seg selv som om den er rasjonell, systematisk, moden, med andre ord – normal. Samtidig *Orienten*, som Libanon er en del av, er motsetningen. Said forklarer at verken rasjonalitet eller modenhet forventes av dem. Det må bemerkes at en slik oppfatning ikke er ubestridt sannhet, men Vestens skapt diskurs, som legitimerer tilsvarende oppførsel i andre land og deres befolkning.

Ifølge Lehtonen (2005, 65), slike formede stereotyper sirkulerer konstant og opprettholdes i samfunnet gjennom media og ulike former av kommunikasjon. Det kan være filmer, nyhetssendinger, reklame, publikasjoner og lignende. I informantenes fortellinger kunne man forstå at fredsbevarere, før avreise, hadde en forhåndsoppfatning om det landet i Midtøsten som de skulle utføre sin tjeneste i. Denne oppfatningen var ofte negativ. I en slik situasjon var informasjon som ble gitt før oppdragets igangsettelse en avgjørende faktor. Innholdet i denne informasjonen hadde stor innvirkning på soldatenes oppførsel og selvfølelsen i gjennomføringen av kommende oppdrag og sosiale aktiviteter.

Analysen viser at i nåværende situasjonen, føler respondentene seg fremmedgjort. De oppfatter at FNs soldater ikke har muligheten til å danne relasjon med befolkningen. De er redde. Denne redselen er en virkning av soldatenes holdning om Midtøsten. I tillegg hadde informantene ikke negative følelser til FN-soldatene, tvert imot, de viste stadig interesse for gjenoppretting av relasjon, slik de hadde hatt det med tidligere vestlige soldater. Nærrelasjon er den eneste måte til å overbevise at all frykt og redsel er ubegrunnet. Dervin (2011) sier at i stedet for å prøve å bryte stereotyper, kan man konfrontere dem med sannheten, denne fremgangsmåten er den beste når en prøver å forandre dem. Når mennesker kjenner hverandre bedre, blir andregjøring ikke lenger gyldig. Men nåværende krav og sikkerhetsregler hindrer dette.

- **Andregjøring i historisk perspektiv**

Siden FNs oppdrag i Sør-Libanon har pågått i 30 år, ble det i min analyse funnet en tidsparallell: nåtid og fortid. I informantenes fortellinger ble det avdekket en endret relasjon mellom fredsbevarere fra Europa og dem. Fortiden blir omtalt som en tidsperiode med målrettet bistandsarbeid og bevaring av nærrelasjon. Nåtiden blir sett på som mer pragmatisk: fredsbevarere organiserer og gir mye i bistand, men informantene savner direkte relasjon med dem. Slik relasjon er meget viktig for informantene, fordi de oppfatter både seg selv og soldatene som en enhet. Kommunikasjonssvikt fremmer andregjøring.

Av informantenes fortellinger om daværende relasjon lot soldatene dem føle seg spesielle og relevante. Hutchinson (2010, 15) sier at det er viktig å forstå hvordan individet blir sett på når man gir bistand. Individet kan bli sett *som et subjekt som skaper sin verden, eller som et objekt formet av verden han eller hun inngår i* (ibid). Norske fredsbevareres opphold i landsbyene skapte en mulighet til å involvere seg i innbyggernes hverdag og bedre forstå deres problemer. Deres enkle bistand samsvarte med befolkningens forventninger. Sett fra et perspektiv av sosialt arbeid kan man tilordne dem til kategorien samfunnsarbeidere. Aktivitetene de utførte var viktige ikke bare for enkeltindividenes velvære, men for hele gruppens/samfunnet.

I tillegg merker Hutchinson (2010, 31) at i sosialt arbeid, der individer i stor gruppe/samfunn er involvert i endrings- og forbedringsprosesser, bygges det sterke sosiale relasjoner som er en viktig ressurs – sosial kapital. Ved å fortelle om deres relasjon med norske fredsbevarere understreket informantene denne faktorens viktighet. I analysen kunne man se tydelig at sterke sosiale bånd er en av de viktigste faktorene som lar informantene føle samhold med fredsbevarerne. Jevnlig kommunikasjon lot dem føle at hvert eneste medlem i samfunnet er viktig og betydningsfull. For innbyggere er kaffedriking, middagsspising, bistand ved enkeltbesøk eller deltagelse i landsbyens samlinger, som begravelse eller bryllup – viktige for opprettholdelse av felleskapet.

Oppholdet i landsbyene av fredsbevarere fra Norge minnet meg om pioneren innen sosialt arbeid, Jane Adams og hennes arbeid. Ved å ville forstå bedre og utdype seg i menneskenes daglige utfordringer bodde hun i deres omgivelser; dette ga henne muligheten til å gi målrettet bistand.

I motsetning til tidligere, forteller informantene at sosial bistand i våre dager gitt forutsatt at de blir oppfattet som et objekt. En slik oppfatning fremmet informantenes følelse av fremmedgjøring. Nå oppholder ikke FNs soldater seg i landsbyene, de har egne leirer. Dette er en avgjørende faktor som skiller innbyggere fra fredsbevarerende styrkene. Samtidig gis bistand ikke direkte, men gjennom en spesiell FN-avdeling som har ansvar for å analysere sosiale behov og bistandsgjennomføring. Studien viser at sosiale aktiviteter og arbeidet i dag er mer opptatt av å oppfylle målene enn selve gjennomføringsprosessen.

- **Internasjonalt sosialt arbeid og andregjøringsproblematikken**

Hvordan kan de (bistandsarbeidere) løse sosiale problemer når de ikke er ute i felten, og ikke kjenner menneskene og deres problemer mer direkte? Hvordan kan planene bli gjennomført da? Og hvem bestemmer hvilke planer som gjelder? (Døhlie og Askeland 2006, 88)

Disse spørsmålene som ble tatt opp i Døhlies og Askelands (2006) bok, der sosialarbeidere møter utfordringer i gjennomføring av arbeidet i Malawi, gjenspeiler etter min mening dagens problematikk i internasjonalt sosialt arbeid. Gjennom studien lot informantene meg forstå at for dem er direkte kommunikasjon med bistandsgivere svært viktig. Ved en direkte kommunikasjon har den mottatte bistand større verdi og betydning for informantene. Dette overkommer avstandsfølelsen.

Payne og Askeland (2008) påpeker at for gjennomføring av sosialt arbeid på internasjonalt nivå har politiske og økonomiske prosesser, som skjer på et globalt nivå, en viktig rolle. Når man gir bistand er det viktig å skjønne hvilke mål og aspirasjoner man har. Støtten og bistanden må gis ved å ta hensyn til støttmottakernes økonomiske, politiske og kulturelle situasjon; slik at man omsider unngår eventuelle misforståelser, som når støttegiver fokuserer på seg selv og egne satte mål i gjennomføringen av aktivitetene, men ikke på samfunnet eller individet som har behov for en slik bistand (ibid, 48).

I analysen kan man klart se at den globale, politiske og økonomiske situasjonen har innflytelse på den sosiale bistand og aktivitetenes gjennomføring, deres former og fremgangsmåter. Systematisk endring av FN-bataljonenes posisjon, aktivitetenes gjennomføring og strategiske sikkerhetskrav, var avgjørende faktorer som forutsatte lokalbefolkningens og soldatenes tap av direkte kontakt. Informantene har uttalt tydelig at

etter deres mening er problemet ikke det at ordinære soldater ikke vil kommunisere med lokalbefolkningen, men at deres organisasjon som de representerer, strammes til og endrer kommunikasjonsmåter med lokalbefolkningen. Derfor har andregjøring funnet sted ikke bare pga. fravær av direkte kontakt mellom befolkningen og soldatene, men også pga. systematisk endring innen FN som muliggjorde fenomenets fremvekst. I denne analysen ble det også tydelig at frykten hindret gjennomføring av sosialt arbeid.

Informantene følte seg andregjort fordi, ifølge dem, var FNs soldater redde for dem. Derfor er det naturlig at soldatene ikke har mulighet til å kommunisere direkte med dem. I tillegg holder deres frykt befolkningen på avstand. Her kan man stille spørsmål om hva det er som forutsetter frykt. Dette er et kompleks fenomen. FNs fredsbevarere fra Vesten har et visst bilde eller stereotype av Midtøstens innbyggere. Her kan man diskutere frykten i lys av Edvard Saids (2004) perspektiv, men analysen viste også at opplæringen før avreisen til Midtøsten hadde stor betydning. Gitte informasjon om det landet som man skal reise til, er en viktig faktor for måten fredsbevarere og sosialarbeidere vil holde seg i kommunikasjon med lokalbefolkningen på. Måten stereotypene er formet på, er avgjørende faktorer i internasjonalt sosialt arbeid.

Andregjøring er et fenomen som ikke er lett å gjenkjenne og navngi. Man kan verken ta på eller se, bare føle, og selv om man føler, kan man ikke sette ord på det. Et slikt fenomen har mange fellestrekk med Holiday's (2004, 12) omtalte nyrasisme som ikke er lett å gjenkjenne; den er usynlig. Selv om den er vanskelig å gjenkjenne, har den stor påvirkningskraft som mindreverdiggjør og fremmedgjør mennesker.

Oftest kjennes ikke andregjøringen igjen av den som andregjør, men av den som blir andregjort.

Den som andregjør, gjør det ubevisst og dette skaper avstand. I analysen brukte ikke informantene påstander som beskrev uønsket oppførsel mot dem. Deres syn gjenspeiles i følelsene og beskrivelser slik de oppfattet fellesfølelsen og fremmedgjøringen over tid.

- Andregjøringens påvirkning av individet

Området der denne studien ble gjennomført er spesielt med tanke på sikkerhets situasjonen, selv om der ikke har vært krig eller konflikter siden 2006. Ved tilstedeværelse av FNs

militære kjøretøy kan man oppfatte at uro kan oppstå når som helst. Lokalbefolkningen er vant med en slik hverdag, de blir ikke bekymret av den, og innser at FNs tilstedeværelse i Sør-Libanon er en sikkerhetsgaranti.

Både den yngre og eldre generasjon har opplevd krig og uro, derfor innser de at hvis de vil opprettholde fred, må de finne løsninger for enighet og samhandling. Gjensidig ønske og initiativ må til for at slik kommunikasjon blir opprettet. Dette mangler informantene i det nåværende forholdet. Ifølge dem er lokalbefolkningen velvillig og åpen for kommunikasjon, men de lever og venter på at FNs soldater skal ta initiativ for å bli bedre kjent. På en annen side er det en viss oppfatning om, at i den politiske situasjonen som landet befinner seg i, er et håp på noen endring vanskelig å forestille seg. Altså eksisterer daglig andregjøring og det ser ut som om mennesker er blitt vant til den. Ifølge informantene kan de ikke påvirke den eksisterende situasjonen. Her kan man stille spørsmål om hva det er som må gjøres i en slik situasjon og hvem som må ta initiativ.

Døhle og Askeland (2006, 52) sier at en sosialarbeider som reiser for å jobbe med mennesker i et land med fremmed kultur, må ta initiativ for å forstå kulturen og lokale skikker. Når man forstår livets gang i det fremmede landet, kan man forvente en vellykket gjennomføring av sosialarbeid. Bistandsgiver må ta ansvar for en vellykket gjennomføring av planlagte aktiviteter, spesielt når lokalbefolkningen viser ønske om å samarbeide.

Ut fra informantenes uttalelser forstår man at måten en Sør-libanese oppfater seg selv på, skiller seg fra soldatenes forestilling om dem. De ser på seg selv som positive, nykjerrige og åpne for bekjenskap med en annen kultur. De også opptatt av å kommunisere og vise sin kultur og sine skikker; kaffedriking eller samling ved middagsbordet er som en uatskillelig hverdagsdel som lar en kjenne og forstå den andre. Dette, mener de, skaper ytterligere kommunikasjon, gjensidig forståelse og bryting av stereotyper.

Samtidig har soldater få muligheter til å opprette nær kommunikasjon med lokalbefolkningen. Deres bilde av Sør-libanese er tåkete og virker negativt, gjennomtrengt med uvisshet og utrygghet. Ved å kjenne på denne andregjøringen, føler befolkningen et behov for å endre dette negative bildet. De er også sikre på at det er mulig å gjenoppta den uforpliktende hverdagskommunikasjonen med soldatene og endre det forestilte negative bildet. Ønske om å unngå andregjøring er betydelig for befolkningen.

Studien viser at individer også kan bli andregjort i sitt eget land, i dette tilfellet av FNs fredsbevarere fra Vesten. Uten å forlate landet kan individet føle andregjøring som er mer forventet hos individer med annen kultur i vestlige land. Dette fenomenet ble skapt under globaliseringsprosessen, der vestlige land har innflytelse over andre lands kulturer (Payne 2008, Razack 2012). Ved å gi sosial bistand har vesten makt til å bestemme hvordan bistanden blir tildelt uten å sette seg helt inn i lokalbefolkningens behov. En slik måte å dele bistand på kan føre til misnøye både for bistandsgiver og bistandsmottaker. Bistandsgiver kan føle at han gjør mest mulig for å hjelpe, men hjelpen blir ikke verdsatt. Samtidig føler bistandsmottaker at han/hun blir verken hørt eller forstått, og i en slik situasjon kunne han/hun tolke dette som uvilje til å lytte etter hans/hennes behov. I tillegg føler han/henne seg undertrykket i sitt eget *hjem*. En slik tosidig miskommunikasjon er et viktig aspekt for å forstå hvorfor internasjonalt sosialt arbeid ofte oppfattes som andregjørende

6. Lieraturliste

- Ahmadi, Nader. 2003. « Globalisation of consciousness and new challenges for international social work. » *International Journal of Social welfare* 12:14-23
- Cox, David, Manohar Pawar. 2006. *International Social work: Issues, Strategies, and Programs*. California: Sage Publications, Inc.
- Dalen, Monica. 2011. *Intervju som forskningsmetode*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dervin, Fred. 2011. Cultural identity, representation, and Othering. I *The Routledge Handbook of Language and Intercultural communication*, red. Jane Jackson. Oxon: Rutledge.
- Dominelli, Lena. 1997. *Sociology for Social work*. London: Macmillian Press LTD.
- Dominelli, Lena. 2012. «Globalisation and Indigenisation: Reconciling the Irreconcilable in Social work». I *The Sage Handbook of International Social book*, red. Lyons, Karen, Terry Hokenstad, Monohar Pawar, mfl. Los Angeles: Sage.
- Døhlle, Elsa, Gurid Aga, Askeland. 2006. *Internasjonalt sosialt arbeid. Innsats på andres arena*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fangen, Katrine. 1997. *Rasisme i plural form. Paradigmer og begreper om rasisme*. Oslo: Institutt for sosiologi.
- Foucault, Michel. 1999. *Diskursens orden*. Oslo: Spartacus.
- Healy, Lynne M. 2001. *International social work: professional action in an interdependent world*. New York: Oxford University press.
- Holiday, Adrian, Hyde Martin and Kullman. 2004. *Intercultural communication an Advanced Resource book*. Oxson: Routledge.
- Hovi, Jon, Arild Underdal. 2000. *Internasjonalt samarbeid og internasjonal organisasjon: en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hutchinson, Gunn Strand. 2010. *Samfunnsarbeid*. Oslo.
- Ife, Jim. 2008. *Human rights and social work: towards rights-based practice*. Cambridge: Cambridge University press.

Jørgensen, Marianne Winter. 1999. *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Lavalette, Michael, Laura Penketh. 2014. *Race, Racism and social work*. Bristol: Policy press University of Bristol.

Lehtonen, Jaako. 2005. «*Stereotypes and collective identification*». I *Cultural Identity in an intercultural context*. Red. Dania Petkova and Jakko Lehtonen. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Levin, Irene, Jan Trost. 2005. *Hverdagsliv og samhandling med et symbolsks interaksjonistisk perspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.

Lyons, Karen, Kathleen Manion, Mary Carlsen. 2006. *International perspectives on social work: global conditions and local practice*. New York: Palgrave Macmillan

Lorenz, Walter. 1994. *Social work in changing Europe*. New York: Rutledge.

Miles, Matthew B., A. Michael Huberman. 1984. *Qualitative data analysis: a sourcebook of new methods*. Beverly Hills: Sage.

Moscovici, S. *La psychanalyse, son image, son public*. Paris: Universitaires de France. Sitert i Dervin, Fred. 2011. Cultural identity, representation, and Othering. I *The Routledge Handbook of Language and Intercultural communication*, red. Jane Jackson. Oxon: Routledge.

Prouty R. (2008). *Towards an ethical Architecture*. One way street – Aesthetic and Politic, January 23rd. http://onewaystreet.typepad.com/one_way_street/2008/06/toward-an-ethic.html. Lastet ned: 14.05.2014

Payne, Malcolm, Gurid Aga Askeland. 2008. *Globalization and international social work*. Cornwall: MPG books.

Payne, Malcolm. 2012. «*Political and Organisational Contexts of Social Work Internationally*». I *The Sage Handbook of International Social book*, red. Lyons, Karen, Terry Hokenstad, Monohar Pawar, mfl. Los Angeles: Sage.

Razack, Narda. 2012. *International social work*. I . *The Sage Handbook of Social Work*, red. Mel Gray, James Midgley, Stephen. A. Webb. London: SAGE publications LTD.

Romm, Norma. 2010. *New racism: revisiting researcher accountabilities*. Dordrecht: Springer.

Ryen, Anne. 2002. *Det kvalitative intervjuet, fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.

Said, W. Edward. 2004. *Orientalismen*. Oslo: Cappelens Forlag.

Sewpaul, Vishanthie. 2005. « Global standards: promote and pitfalls for re-inscribing social work into civil society. » *International Journal of Social welfare* 14:210-217

Svendsen, Rita Azar. 2013. *This is our land: The good life in Lebanese village*. Tromsø: University of Tromsø.

Thagaard, Tove. 2009. *Systematisk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Thomas, William I, Dorothy S. Thomas. 1928. *The child in America*. New York: Knopf. Sitert

I Levin, Irene, Jan Trost. 2005. *Hverdagsliv og samhandling med et symbolsk interaksjonistisk perspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.

Thorbjørnsrud, B. 2001. "Kultur helse og sykdom". I: Brodtkorb, E., Norvoll, R. og Rugkåsa, M (red.): *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. Oslo: Gyldendal Akademisk. Sitert i Døhlie, Elsa, Gurid Aga, Askeland. 2006. *Internasjonalt sosialt arbeid. Innsats på andres arena*. Oslo: Universitetsforlaget.

Tjora, Aksel. 2012. *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Trost, Jan, Lise Jeremiassen. 2010. *Interview I praksis*. København: Hans Reitzels forlag.

Twelvetrees, Alan. 1991. *Community work*. London: Macmillan Education LTD

UN. 2012. *Civil affairs handbook*.

http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/civilhandbook/Civil_Affairs_Handbook.pdf (23.2.2016)

Virkama, Anna. 2010. «From Othering to understanding: Perceiving 'culture' in Intercultural Communication, Education and Learning». I *Cross-cultural Lifelong Learning*. Red. Vesa, Korhonen. Tampere: Tampere University press.

Webb, Stephen. A. 2009. «Against difference and diversity in social work: the case of human rights. » *International Journal of Social welfare* 18:307-316.